

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAHE

Fakulta medzinárodných vzťahov

Katedra svetovej ekonomiky

Hlavná špecializácia : Medzinárodný obchod

**Vietnam vo svetovom hospodárstve – História
a súčasný stav**

Vypracoval: Peter Saktor

Vedúci diplomovej práce: Prof. Ing. Jaroslav Jakš, DrSc.

Prehlásenie

Prehlasujem, že diplomovú prácu na tému „Vietnam vo svetovom hospodárstve – História a súčasný stav“ som vypracoval samostatne.

Použitú literatúru a podkladové materiály uvádzam v priloženom zozname literatúry.

V Prahe 13. augusta 2006

Podpis:

Obsah

1. Úvod	5
2. Geografické a demografické údaje	6
3. História	8
3.1. Predchodcovia Vietnamu	8
3.2. Prvá Indočínska vojna(1946-1954)	8
3.3. Konflikt s USA	10
3.3.1. Hospodárske následky konfliktu	12
4. Vznik Vietnamskej Socialistickej republiky	17
4.1. Hospodárstvo v období 1976 – 1985 po vzniku VSR	18
4.1.1. 1976 - 1980	19
4.1.2. 1981 – 1985	22
4.2. Politické postavenie Vietnamu	26
5. Reštrukturalizácia a hospodárske reformy v druhej polovici 80. rokov.	26
5.1. Postupnosť a povaha jednotlivých reforiem	28
5.2. Zmeny v zahraničnom obchode VSR a ich vplyv na účasť v globálnej ekonomike	32
5.2.1. Zahraničný obchod	32
5.2.2. Priame zahraničné investície	34
5.2.3. Globalizácia vietnamskej ekonomiky	36
6. Úloha vlády počas reformného obdobia	37
6.1. Zabezpečenie fungovania tržného mechanizmu	38
6.2. Štátne podniky	39
6.3. Infraštruktúra	40
6.4. Vzdelanie a zdravotníctvo	41
7. Reformy v novom tisícročí	43
7.1. Štátne podniky	43
7.2. Reforma bankového sektora	43
7.3. Rozvoj kapitálového trhu	44
7.4. Školstvo	44
7.5. Boj s korupciou	45
8. Zahraničné investície	45
8.1. Možné formy PZI :	46

8.2.	Vietnamská snaha prilákať PZI	47
8.3.	Motívy zahraničných investorov	49
8.4.	Rôzne fázy prívlu PZI	50
8.5.	Teritoriálne rozmiestnenie zahraničných investícií	51
8.6.	Ďalšie formy zahraničného kapitálu	52
8.6.1.	Zahraničná pomoc	53
8.6.2.	Finančné prostriedky od zahraničných Vietnamcov	56
8.7.	Porovnanie s Čínou	56
8.8.	Záver	57
9.	Boj s chudobou	59
9.1.	Hospodársky rast a boj s chudobou	64
9.2.	Chudoba na vidieku	65
9.3.	Chudoba v mestách	66
9.4.	Chudoba a vzdelanie	66
10.	Zahraničná spolupráca	68
10.1.	Vietnam a EU	68
10.1.1.	Obchodné vzťahy	69
10.2.	Vstup do WTO	72
10.3.	Regionálna spolupráca v rámci ASEAN	72
10.4.	Obchodná a ekonomická spolupráca s ČR	73
10.4.1.	Bilancia vzájomného zahraničného obchodu	74
10.4.2.	Komoditná štruktúra vzájomného obchodu	74
11.	Záver	75
12.	Dodatok 1: Vietnam a ázijská finančná kríza	77
13.	Dodatok 2 : Makroekonomické ukazovatele v novom tisícročí	79

1. Úvod

Na mojej ceste po Vietname v roku 2005 som bol očarený krásou tejto krajiny a stretol som veľa zaujímavých ľudí. Chcel som sa dozvedieť viac o histórii tejto krajiny a prirodzene, vzhľadom na odbor môjho štúdia ma zaujímalo aj vietnamské hospodárstvo.

Cieľom tejto práce je zmapovať vývoj vietnamského hospodárstva od polovice minulého storočia až po súčasnosť a postavenie Vietnamu vo svetovej ekonomike v jednotlivých fázach. Na začiatku práce, po objasnení základných geografických a demografických chcem opísať priebeh dvoch konfliktov, známych ako indočínske vojny (1. Indočínska vojna s Francúzskom a druhý konflikt s USA) a ich vplyv na vietnamské hospodárstvo.

V ďalšej časti práce sa chcem venovať vzniku Vietnamskej Socialistickej Republiky a problémom, ktoré sprevádzali vietnamské hospodárstvo od roku 1976. tieto problémy vyústili do komplexných reforiem známych ako DOI MOI, ktoré by som chcel popísať a podrobnejšie rozobrať v nasledujúcich kapitolách.

V období transformácie hospodárstva zohráva významnú úlohu vláda, ktorá mala vo vietnamskej centrálne plánovanej ekonomike veľký vplyv. Úlohou vlády sa zaoberá ďalšia kapitola.

Geografická poloha Vietnamu, ktorý leží v súčasnosti najrýchlejšie sa rozvíjajúcom regióne sveta zapríčinila, že krajinu neobišli značné zahraničné investície. Dôvodmi, prečo bol Vietnam pre investorov lákavý a aký vplyv mal tento zahraničný kapitál na miestne hospodárstvo, ale aj na zapojenie krajiny do svetovej ekonomiky, sa zaoberám v ďalšej kapitole.

V posledných dvoch kapitolách je rozobratý vietnamský problém číslo jedna v 80. rokoch – boj s chudobou a zahraničné a ekonomické vzťahy v rámci

juhoázijského regiónu, vzťahy z Európskou úniou a z nášho pohľadu dôležité vzťahy s ČR.

2. Geografické a demografické údaje

Oficiálny názov krajiny je Vietnamská socialistická republika (Noc Cong hoa xa hoi chu nghia Viet Nam).

Počet obyvateľov je 82,5 milióna (13. najľudnatejšia krajina sveta), hustota osídlenia je 248 ob/km², ale v delte Mekongu je to 400 ob/km² a v delte Červenej rieky až 1200 ob/km². Až 75% obyvateľov žije na vidieku a podľa oficiálnych údajov len štvrtina v mestách. 86% obyvateľstva tvoria etnický Vietnamci, 12% čínska menšina, zvyšok khmérske a čamské etniká.

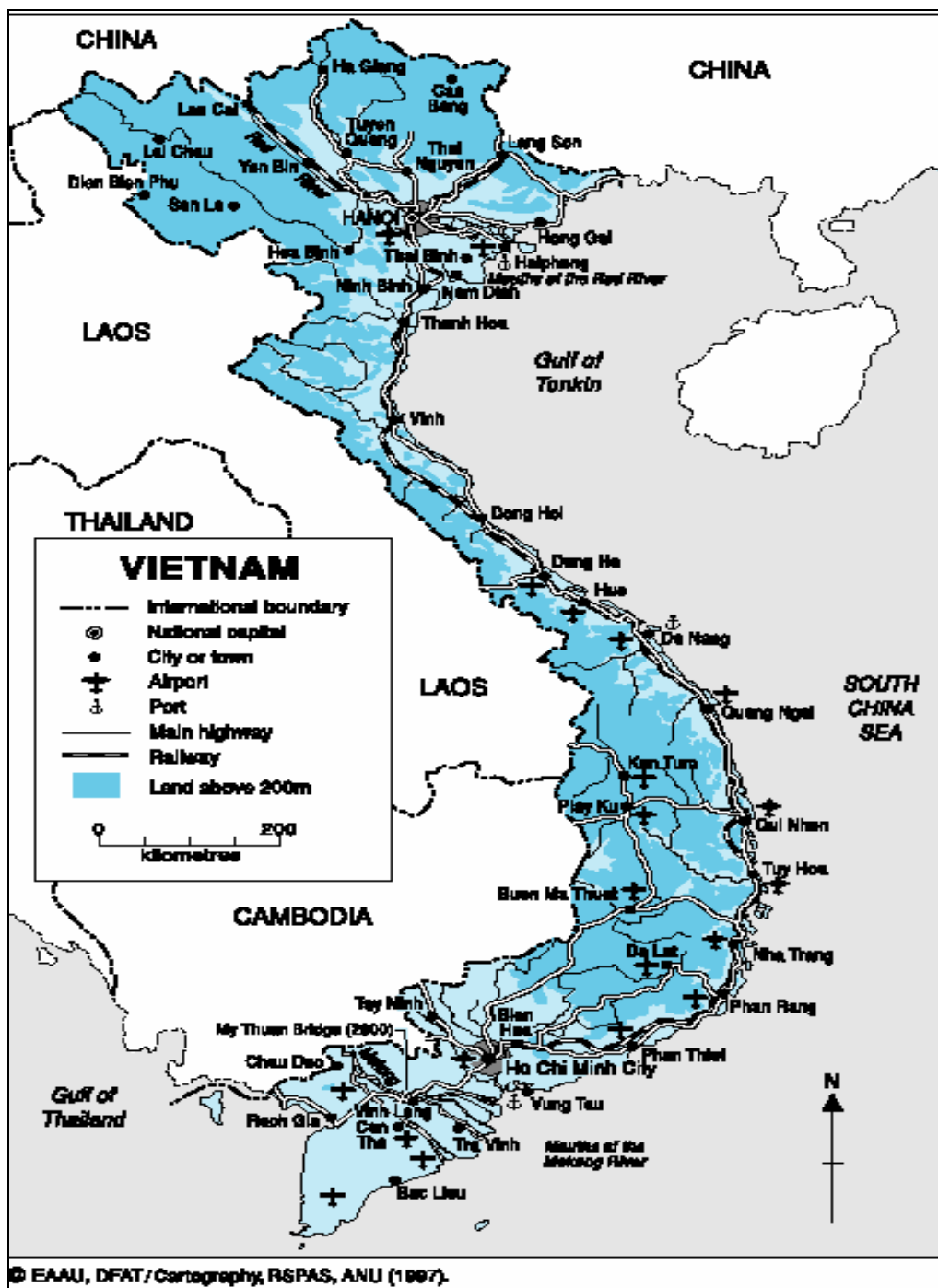
Hlavné náboženstvo je budhizmus, asi 10% obyvateľov je kresťanského vyznania, ďalej existuje islamská a hinduistická menšina a zanedbateľné percento tvoria sekty.

Krajina sa delí na 63 provincií a 5 miest ústrednej správy: Hanoj, Ho Či Minovo mesto (Saigon), Hai Phong, Can Tho a Da Nang. Provincie sa ďalej delia na mestské a vidiecke okresy, mestské okresy sa delia na štvrte a vidiecke okresy na mestá.

Hlavné mesto je Hanoj na severe krajiny, najväčšie je Ho Či Minovo Mesto s 5 miliónmi obyvateľov

Vietnam leží v južnej Ázii, na severe má hranice s Čínou, na západe s Laosom a Kambodžou, juhovýchodnú hranicu tvorí pobrežie s Čínskym morom. Celková dĺžka hraníc je 4640 km. Dĺžka pobrežia je 3444 km. Rozloha krajiny je 329 566 km². Na severe sa nachádza delta Červenej rieky a na juhu delta Mekongu, najúrodnejšie oblasti Vietnamu. Na severozápade sa nachádza pohorie Hoang Lien Son s najvyšším bodom, vrcholom Fan Si Pan (3143 m). V úzkej strednej časti je Annamské pohorie, a dve náhorné plošiny – Dalatská a Kontumská.

Vedúcu úlohu v krajine zohráva podľa ústavy Komunistická Strana Vietnamu, v krajine oficiálne neexistujú iné politické strany. Hlavou štátu je prezident, volený z radov poslancov Národného zhromaždenia. Funkčné obdobie prezidenta je 5 rokov

3. História

3.1. *Predchodcovia Vietnamu*

Za prvé základy štátneho usporiadania na území dnešného Vietnamu môžeme považovať kráľovstvo *Au La*, ktoré vzniklo v roku 210 pred našim letopočtom na území dnešného severného Vietnamu. O 3 roky neskôr sa územie dostalo pod nadvládu Číny a volalo sa *Nam Viet*. 111 rokov pred našim letopočtom bol *Nam Viet* pripojený k čínskemu impériu. O 50 rokov neskôr prebehla neúspešná vzbura.

Nam Viet ostal pod čínskou nadvládou viac ako 1000 rokov až do roku 939 nášho letopočtu keď bola čínska armáda vytlačená zo severu. Územie ostalo nezávislé do roku 1407 keď sa ho Čína opäť pokúsila získať. Táto druhá okupácia bola krátka, keď povstanie v roku 1428 oslobodilo krajinu. Niekde v týchto udalostiach môžeme hľadať príčiny zlých vzťahov medzi Čínou a Vietnamom.

Rôzne regióny súčasného Vietnamu mali v minulosti odlišný osud. Centrálna časť patrila až do 17. storočia pod ríšu *Champa*, s centrom v Indonézii. Južná časť krajiny bola do 6. storočia súčasťou ríše *Funan*.

Neskôr bolo toto územie v okolí delty Mekongu obsadené Kmérmi. Vietnamcom sa podarilo oslobodiť územie od Kmérov až v 18. storočí. Zhruba v tom istom období sa územie severného Vietnamu snažilo získať Francúzsko. Územie Vietnamu sa nakoniec stalo francúzskym protektorátom.

3.2. *Prvá Indočínska vojna(1946-1954)*

V roku 1941 vzniklo Hnutie za nezávislosť Vietnamu (Viet Minh), ktoré podporovalo nezávislosť od Francúzov. 2. septembra 1945 Ho Či Minh¹ deklaroval

¹ Ho Či Minh (1850-1969) – Vietnamský revolucionár a štátnik, ktorý sa neskôr stal premiérom(1946-55) a prezidentom(1955-69) severného Vietnamu. Založil Komunistickú Stranu Vietnamu a Komunistickú Stranu Indočíny. Žil v exile, do Vietnamu sa vrátil v roku 1941, aby viedol odbojové hnutie Vieth Minh, ktoré bojovalo proti Japoncom počas 2. svetovej vojny a neskôr proti Francúzom v 1. Indočínskej vojne. Dodnes je vo Vietname kultovou postavou.

nezávislosť od Francúzska. Hnutie za nezávislosť Vietnamu viedlo partizánsku vojnu, ktorá negovala vojenskú prevahu Francúzska. Francúzi tiež podcenili Ho Či Minhovu popularitu, ktorý apeloval na národnú nezávislosť.

V roku 1949 Francúzsko podporilo vznik novej vietnamskej vlády na čele s Bao Dai-om. Ale väčšine ľudí bolo jasné, že táto vláda je pod francúzskou kontrolou, odmietali ju a tento plán zlyhal. Ako Indočínska vojna pokračovala, zapájali sa do nej ďalší hráči. V dôsledku studenej vojny a snahy o dominancie v Ázii aj USA a SSSR. USA otočene podporovali Francúzsko, oficiálne uznali novú vietnamskú vládu a v roku 1950 už Francúzom poskytovali nielen politickú, ale aj ekonomickú a vojenskú pomoc.

Napriek angažovanosti USA² bol Viet Mih schopný upevniť si svoju pozíciu na severe krajiny, aj vďaka masívnej podpore stále silnejšej Číny. S čínskou podporou sa Viet Mih stávalo vážnou vojenskou silou, nielen veľkosťou armády, ale aj technickým zabezpečením.

Vojna sa obracala v prospech Viet Mihu, v roku 1952 bol počet obetí a zranených na francúzskej strane až 80 000. Koncom roku 1953 Francúzsko kontrolovalo už len pozície okolo Hanoja, Saigonu a Haiphongu.

Rozhodujúca operácia sa odohrala pri Dien Bien Phu v severozápadnom Vietname, ironicky už v čase keď sa Francúzsko pripravovalo vyjednávať o ukončení vojny. 7. mája 1954 bolo Francúzsko definitívne porazené a 20. júla súhlasilo s permanentným odsunom svojich jednotiek z územia Vietnamu podľa podmienok, ktoré boli dohodnuté v Ženeve.

Mierová dohoda dočasne rozdelila krajinu na Južnú a Severnú časť. Juh mal lepšie prosperujúcu ekonomiku, ale rozhodujúca vojenská sila ostala na Severe. Krajina síce bola formálne rozdelená, ale Hanoj pokračoval v partizánskej vojne a snažil sa rozšíriť svoju ideológiu na celé územie krajiny.

² do roku 1954 bola pomoc USA 3 miliardy dolárov, čo predstavovalo až 80% francúzskych nákladov na indočínsku vojnu (Vietnam War Almanac: The Indochina War)

3.3. **Konflikt s USA**

“...ak stratíme Vietnam(v boji s komunizmom), bude extrémne zložitú udržať si celú juhovýchodnú Áziu” (Kennedyho poradcovia Maxwell Taylor a Walt Rostow po návšteve Vietnamu v roku 1961)

“...mali by sme zaplatiť hocakú cenu, nieť hocaké bremeno, podstúpiť hocaké utrpenie, podporovať všetkých priateľov, bojovať s hocakým nepriateľom, aby sme zabezpečili prežitie a úspech slobody.”(J.F. Kennedy 20. január 1961)

Američania nadviazali diplomatické kontakty s vodcom Južného Vietnamu prezidentom Diemom. V máji 1961 poslal prezident Kennedy 400 členov špeciálnych jednotiek do Južného Vietnamu, aby pomáhali pri výcviku juhovietnamskej armády v boji proti partizánom Vietkongu. Na jeseň 1961 26 000 vojakov Vietkongu zahájilo niekoľko úspešných útokov na juhovietnamské jednotky.

Koncom roka 1961 už Vietkong kontroloval väčšiu časť vidieku na juhu krajiny, Kennedy sa ale stále bránil vyslaniu bojových jednotiek a režim prezidenta Diema podporoval len technickými a finančnými prostriedkami. Americký prezident ubezpečil Diema, že USA sú odhodlané pomôcť jeho krajine zachovať si nezávislosť.

Prezident Diem síce bojoval proti komunizmu a za demokraciu, ale spôsobom, ktorým strácal podporu vlastného ľudu. Na riadení krajiny sa podieľalo niekoľko jeho príbuzných a obklopil sa síce lojálnymi, ale často nekompetentnými ľuďmi. Veľa vidiečanov podporovalo Vietkong, niektorý dokonca bojovali v partizánskych oddieloch. Budhistickí mnísi sa búria a sú prenasledovaní juhovietnamskou políciou a armádou, 8 sa ich dokonca na protest upálilo v centre Saigonu.

V novembri 1963 nakoniec USA pomôžu zvrhnúť prezidenta, ktorého sami podporili pri nástupe k moci. V Saigone nastáva obdobie bezvládia, krajina je úplne závislá na USA a Vietkong túto situáciu využíva na posilnenie svojho vplyvu a pozícií na vidieku. Kennedy bol zavraždený, Lyndon B. Johnson sa ujíma

prezidentského úradu a deklaruje, že “nestratí Vietnam” . Vodcom južného Vietnamu sa stáva generál Nguyen Khanh.

V auguste roku 1964 americký kongres schválil ako reakciu na incidenty v ktorých figurovali aj dve americké plavidlá *Rezolúciu o Zálive Tonkin*, ktorá umožňovala americkému prezidentovi podniknúť “*všetky nutné kroky, vrátane použitia ozbrojenej sily*“.

Rezolúcia umožnila aktívnu účasť amerických bojových jednotiek v konflikte a angažovať sa začala aj druhá veľmoc, SSSR, ktorá podporovala severný Vietnam hlavne dodávkami výzbroje. Američania zvolili taktiku masívneho bombardovania severovietnamských pozícií(napr. operácia Rolling Thunder), nakoniec z toho bolo najväčšie bombardovanie vo vojenskej histórii. Tonáž bômb použitých vo Vietname bola štvornásobne väčšia ako v 2. svetovej vojne. Boli použité zbrane hromadného ničenia, chemické látky ako napalm a Agent Orange, ktorých následku sú na vietnamskej populácii sú zreteľné dodnes. Intenzita vojenských stretov rástla, do konca roku 1965 bolo vo Vietname prítomných 185 000 amerických vojakov, náklady prekročovali 1 milión USD na deň.

Boje v džungli trvali až do roku 1968, napriek tomu že verejná mienka v USA sa jednoznačne obracala proti vojenskému riešeniu vietnamskej otázky.

Naopak koncom roku 1967 bolo vo Vietname 463 000 amerických vojakov, v roku 1968 ešte o 35 000 viac, americké straty boli zatiaľ 30 000 mŕtvych a niekoľkonásobne viac zranených. Vrchol dosiahol počet Američanov v roku 1969, keď ich v krajine bolo takmer 550 000.

Vo voľbách v roku 1968 zvíťazil Richard Nixon, ktorý už počas volebnej kampane deklaroval svoj negatívny postoj ku konfliktu. V Paríži sa začali mierové vyjednávania za prítomnosti USA a delegácií z južného a severného Vietnamu. Delegácie mali rozličné záujmy, zatiaľ čo USA chceli konflikt, čo najskôr ukončiť severovietnamci sa vôbec neponáhľali. Americká reprezentácia bola pod tlakom verejnosti, preto mali Vietnamci lepšiu vyjednávaciu pozíciu.

Mierová dohoda bola v Paríži podpísaná až koncom januára, za podmienok že USA ukončia všetky vojenské aktivity a do 60 dní opustí Vietnam celý ich vojenský personál. Severovietnamci sa zaviazali do 60 dní prepustiť všetkých amerických zajatcov, ale 150 000 severovietnamských vojakov nemuselo opustiť južný Vietnam. Vietnam bol stále rozdelený na dve časti, ale južná časť mala prakticky dve vlády: jednu vedenú prezidentom Thieu a druhú pod kontrolou Vietkongu.

Vietkong porušil mierovú dohodu už v roku 1974, USA odpovedali len diplomatickým protestom. 30. apríla severovietnamské vojská obsadili Saigon a prezident Minh vyhlásil bezpodmienečnú kapituláciu. Saigon bol premenovaný na Ho Či Minove mesto a celý Vietnam bol komunistický.

3.3.1. Hospodárske následky konfliktu

Po 1. indočínskej vojne s Francúzskom bol Vietnam rozdelený na dve časti, každú s iným hospodárskym zriadením a politickým systémom.

V severnom Vietname sa pod vládou Vietnamskej Demokratickej republiky vyvinul systém na komunistických princípoch so zásadnou úlohou štátu v ekonomike. Štátny sektor sa stal v ekonomike dominantný, kým v roku 1957 tvoril len 18,1% v roku 1975 to už bolo 91,6%.(GSO 1988). Štát centrálnie plánoval výrobu, nastavoval ceny, o ponuke a dopyte rozhodovali štátny úradníci bez ohľadu na trh, neexistovala konkurencia a hospodárstvo sa stávalo vysoko neefektívnym. Podiel súkromného sektoru klesol z 71,9% v roku 1957 na 8,4% v roku 1975, a to aj napriek tomu, že v prvých rokoch po vojne s Francúzskom, keď prevažoval súkromný sektor miera ekonomického rastu bola najvyššia.

Komunistická vláda zvolila stratégiu rýchlej industrializácie ekonomiky na úkor poľnohospodárstva. Pracovná sila aj kapitál sa presúvali do priemyslu a neefektívne poľnohospodárstvo nedokázalo uživiť krajinu.

V období medzi rokmi 1955 – 1975 dosahoval rast HDP priemerne 6%, ale rast HDP na obyvateľa dosahoval priemerne záporné hodnoty.

Kým VDR budovala socializmus s plánovaným hospodárstvom, na juhu sa rozvíjal kapitalizmus s masívnou podporou USA. Spojené Štáty pomáhali Saigonu v občianskej vojne so severom podporovali prechod krajiny na trhové hospodárstvo. Juh vďaka úrodnej oblasti delty Mekongu nemal problém s hladomorom. S prostriedkami so zahraničnej pomoci (hlavne USA) mohol Saigon investovať do obnovenia infraštruktúry.

Problémom vietnamskej ekonomiky (sever aj juh) sa stával deficit obchodnej bilancie, spôsobený zvyšovaním dovozov a na druhej strane krajina menej exportovala. V roku 1955 predstavovala hodnota celkového exportu 26,3% z hodnoty importu, o desať rokov neskôr to bolo už len 16,3%, hospodárstvo krajiny sa stávalo závislým na dovoze.

V období 1966 – 1975 sa hospodárstvo nevyvíjalo pozitívne. Vojna naberala na obrátkach a celé hospodárstvo, hlavne priemysel, sa orientovalo na vojnu. Ťažký priemysel bol uprednostnený pred poľnohospodárstvom. Odvetvia ako strojárstvo napredovali, ekonomika rástla ešte rýchlejšie ako v predchádzajúcej dekáde. Domáci poľnohospodársky sektor nemohol zabezpečiť potreby krajiny, potraviny sa museli dovážať, Vietnam ktorý patril medzi významných exportérov ryže ju musel začať dovážať. Deficit obchodnej bilancie rástol, hodnota dovozov dosiahla v roku 1967 40-násobok hodnoty celkových vývozov.

Po nástupe Nixona v roku 1969 USA zmenili stratégiu. Snažili sa o reformu poľnohospodárstva, hlavným dôvodom bola potravinová sebestačnosť. Do poľnohospodárstva boli zavádzané nové technológie v roku 1970 prebehla pozemková reforma, bola snaha zaviesť trhový systém aj do tohto sektora. Na vidieku bola čiastočne obnovená infraštruktúra, boli znovu otvorené manufaktúry a obnovila sa remeselná výroba. Táto stratégia nebola dlhodobo úspešná, v roku 1971 bola hodnota dovozov 70 krát vyššia ako hodnota vývozov.

Za celé obdobie 1955 – 1975 rástlo HDP južného Vietnamu priemerným tempom 3,9% ročne, ale HDP na obyvateľa len o 0,8% ročne. Južný Vietnam mal problémy s negatívnymi domácimi investíciami, časť spotreby a investície boli

financované s externých zdrojov, predovšetkým s pomocou USA. Deficity obchodnej bilancie boli neúnosné, export stále klesal a import sa zvyšoval. Krajina bola závislá na hospodárskej a potravinovej pomoci.

Štruktúra hospodárstva v roku 1975 bola :

1.Služby

2.Poľnohospodárstvo

3.Priemysel

Tabuľka 1: indexy rastu HDP 1955 - 1965			
rok	celý Vietnam	severný Vietnam	južný Vietnam
1955	100	100	100
1956	115,6	113,3	117,2
1957	117,7	114,6	119,8
1958	117,6	115,8	118,8
1959	115,8	110,3	119,4
1960	104,1	98,8	107,8
1955-60	114	110,4	116,5
1961	104,9	107,1	103,8
1962	112,7	110,2	114
1963	103	100,3	104,5
1964	104,9	109	102,7
1965	101,1	103,6	99,7
1961-65	105,2	106	104,8
1966	98,8	100,9	97,6
1967	89,3	99,9	83
1968	98,3	88,8	97,8
1969	108,4	105,5	110,5
1970	101,9	11,3	95,5
1966-70	99,2	103,2	96,5
1971	105,1	103,5	106,4
1972	108,9	104,2	112,5
1973	106,8	104,4	108,4
1974	94,9	108,8	85,1
1975	94,1	103,7	85,5
1971-75	101,8	104,9	98,9
1955- 75	104,9	106,1	103,9
Zdroj: Tran et al 2000			

Hospodárstvo VDR bolo podľa väčšiny ukazovateľov výkonnejšie. Toto bolo spôsobené viacerými faktormi:

1. Menší celkový produkt VDR umožnil vyšší percentuálny rast HDP
2. Vo VDR obyvateľstvo pribúdalo menším tempom
3. Podiel investícií bol vyšší vo VDR
4. Úroveň vzdelania a zdravotný stav obyvateľstva boli lepšie na severe
5. VDR malo výhodnejšiu štruktúru hospodárstva zameranú na priemysel a služby
6. Plánované hospodárstvo môže byť vo vojnovom období výhodnejšie ako trhovú systém

Pre Vietnam ako celok boli roky 1955 – 1975 charakteristické pomalým rastom hospodárstva (priemerne 4,9% za celé obdobie, najpomalší rast od roku 1966 do roku 1975 (0,44%) a najrýchlejší v rokoch 1955 – 1965 (9,54%)). Inflácia bola pred rokom 1965 mierna, od roku 1966 sa tempo zvýšilo hlavne na juhu. Domáce úspory boli zanedbateľné, úroveň akumulácie fyzického kapitálu bola nižšia ako priemer v celom regióne juhovýchodnej Ázie. Podiel spotreby na HDP bol extrémne vysoký (nad 90%), v rokoch 1966 – 1975 dokonca Vietnamci spotrebovali viac ako vyprodukovali. Tempo rastu HDP na obyvateľa bolo nízke aj z dôvodu rýchleho rastu populácie (13. najrýchlejšie rastúca populácia na svete).

Tabuľka 2: Podiel spotreby na HDP v %, akumulácia kapitálu, čistý export v %

Obdobie	HDP	Spotreba	Akumulácia kapitálu	Čistý export
1956- 60	100	97,1	15,1	-12,2
1961- 65	100	95,8	15,5	-11,3
1966- 70	100	110,3	22,4	-32,7
1971- 75	100	110,4	18,4	-28,8
1956- 1975	100	104,2	18,1	-22,3

**Zdroj: Tran et al
2000**

Od roku 1975 sa Vietnam zaradil medzi najchudobnejšie štáty sveta. Krajina bola ťažko zasiahnutá vojnou, ktorá mala vplyv na celé hospodárstvo. Ak porovnáme periódy 1955 – 1965 a 1966 – 1975 vidíme že ekonomika sa vyvíjala podstatne horšie v období od roku 1966 keď vojna prepukla naplno. V tomto čase niektoré krajiny v ázijskom regióne zaznamenali výrazný pokrok v industrializácii a vďaka exportne orientovanému hospodárstvu ich dnes poznáme pod skratkou ANIZ.

4. Vznik Vietnamskej Socialistickej republiky

Krajina bola oficiálne zjednotená 2. júla 1976 pod názvom Vietnamská Socialistická Republika.

Od svojho vzniku musela riešiť množstvo problémov. Celé územie bolo zdevastované, krajina bola vlastne od začiatku druhej svetovej vojna neustále vo vojnovom stave, či už s Japonskom, Francúzskom , alebo USA. Poľnohospodárstvo

bolo nevykonné, ľudia trpeli hladom, krajina bola závislá na potravinovej pomoci a zahraničnej ekonomickej podpore, ktorá tvorila podľa odhadov až 10 % HDP(najväčším darcom bol SSSR³), prakticky neexistoval súkromný sektor a zahraničný obchod bol výrazne obmedzený.

Hlavne z južnej časti ľudia utekali kvôli zlej životnej situácii, ale aj z obáv pred komunistickým režimom.

Situácia v celom regióne bola napätá kvôli situácii v Kambodži, kde sa k moci dostal diktátor Pol Pot a jeho Červený Khméri. Pol Pot si robil nárok na vietnamské územie okolo delty Mekongu, Vietnam mal problém sa brániť. Čína podporovala diktátorský režim v Kambodži, čo zvyšovalo napätie medzi dvoma najsilnejšími krajinami v regióne.

Vietnamci v roku 1979 zvrhli Pol Potov režim, v tom istom roku došlo k čínsko-vietnamskému konfliktu, ktorý mal byť akýmsi trestom pre Vietnam za vojenskú intervenciu v Kambodži. V nasledujúcom období ochladli vietnamsko-čínske vzťahy a Čína takmer úplne zastavila svoje investície vo Vietname.

VSR potrebovala silného ekonomického a politického partnera. Vzťahy so severným susedom boli na bode mrazu, jediným možným partnerom bol SSSR. K blízkemu partnerstvu so SSSR prispelo aj to, že Čína nebola ochotná uznať vedúcu pozíciu Vietnamu v indočínskom regióne, kým SSSR tak učinilo. Vietnam vstúpil do RVHP, jeho občania dostali možnosť študovať a pracovať v krajinách sovietskeho bloku. Situácia v krajine sa pomaly stabilizovala.

4.1. Hospodárstvo v období 1976 – 1985 po vzniku VSR

Po ukončení konfliktu s USA v roku 1975 sa mohlo vietnamské hospodárstvo prvý krát za posledných 30 rokov rozvíjať v mierových podmienkach. Východisková pozícia zjednotenej krajiny však nebola vôbec ľahká. Obnova

³(pomoc SSSR Vietnamu tvorila v roku 1976 560-750 miliónov USD, vrchol dosiahla v roku 1980 2900-3200 miliónov USD, zdroj: Vietnam and the Soviet Union, Douglas Pike 1987)

zničeného hospodárstva si vyžadovala dlhodobý plán a bolo potrebné vynaložiť množstvo prostriedkov.

Vláda sa rozhodla adoptovať systém centrálne plánovaného hospodárstva, ktorý fungoval vo VDR už počas vojny. Išlo o ekonomiku takmer totožnú s hospodárskymi systémami krajín sovietskeho bloku s regionálnymi špecifikami, s tým rozdielom, že štátny sektor vo Vietname bol v porovnaní s ostatnými socialistickými krajinami menší. Dôvodom bola dominancia menších manufaktúr a služieb. V štátnom sektore, ktorý sústredil predovšetkým kapitálovo náročné odvetvia pracovalo len 8% pracovnej sily krajiny.

Vývoj vietnamského hospodárstva v dekáde po vojne môžeme rozdeliť na dve obdobia. Pred rokom 1980 sa režim koncentroval na celkovú stabilizáciu hospodárstva, rozvoj ľudského kapitálu a produkciu potravín, ktorých bolo stále nedostatok. Prebiehalo znárodňovanie a centralizácia riadenia, išlo o čistú plánovanú ekonomiku. V období od roku 1980 do roku 1985 musela vláda pod tlakom neúspechu predchádzajúceho obdobia uskutočniť aspoň čiastočné reformy, ktoré mali zlepšiť efektivitu v priemysle a poľnohospodárstve. Tieto mikroreformy však neriešili podstatu problému, preto nemohli byť úspešné.

4.1.1. 1976 - 1980

Hlavným cieľom Komunistickej Strany Vietnamu po vzniku VSR bolo zjednotiť politický a ekonomický systém celej krajiny pod komunizmom. Režim sa snažil *“uskutočniť socialistickú revolúciu”* a *“budovať socialistickú ekonomiku”*. (4. celonárodné zhromaždenie KSV, december 1976)

Pred rokom 1980 malo vietnamské hospodárstvo rovnaké charakteristiky ako ostatné plánované ekonomiky. Vláda rozhodovala čo a v akých množstvách sa bude vyrábať, regulovala ceny, nebola možná súkromná podnikateľská iniciatíva. Trhy výrobkov a služieb boli vysoko regulované, v krajine fungovala len jedna štátna banka. Netvorili sa žiadne domáce úspory, investície ktoré väčšinou smerovali do

ťažkého priemyslu boli financované s externých zdrojov a medzinárodný obchod fungoval len s krajinami sovietskeho bloku.

Na 4. celonárodnom zhromaždení KSV v decembri 1976 bol predstavený 2. päťročný plán (1. päťročný plán sa týkal len severného Vietnamu). V pláne boli stanovené nereálne vysoké ciele pre všetky sektory hospodárstva.

Predpokladal sa priemerný ročný rast priemyslu o 16 až 18 %, priemerný ročný rast poľnohospodárstva 8 až 10 % a rast národného dôchodku o 13 až 14 % ročne. Medzi hlavné priority patrilo vytvorenie potravinových zdrojov, integrácia severnej a južnej časti krajiny a ďalšia komunizácia spoločnosti. Na juhu krajiny režim podporoval systematickú transformáciu z dôvodu urýchlenia integrácie so severom. Strana pokladala za dôležité zvyšovať svoj vplyv na hospodárstvo aby mohla tento proces ovplyvňovať. Rozvojové plány boli zamerané rovnomerne na priemysel a poľnohospodárstvo ako dve najdôležitejšie odvetvia.

Aj domácej vláde bolo zrejmé, že krajina nebude schopná splniť tieto ciele z vlastných, po vojne veľmi limitovaných zdrojov a spoliehala sa na zahraničnú pomoc. Štátny rozpočet na rok 1976 bol zhruba 2,5 miliardy USD a odhadované investície v hospodárstve na obdobie 1976 – 1980 boli asi 7,5 miliardy USD. Predpokladá sa že Sovietsky Zväz, Čína a východoeurópske krajiny poskytnú v tomto období Vietnamu pomoc vo výške 3 – 4 miliárd USD a ďalších 1 -1,5 miliardy USD poskytnú západné ekonomiky⁴.

Hospodárstvo bolo orientované na poľnohospodárstvo, až 80 % obyvateľstva buď pracovalo, alebo bolo priamo závislých na tomto sektore alebo príbuzných odvetviach. Napriek takto vysokému zapojeniu pracovných síl v poľnohospodárstve trpela krajina často hladom a musela ročne dovážať tisíce ton potravín.

V poľnohospodárstve prevládali družstvá a štátne farmy. Veľkým problémom bolo plytvanie a zlá alokácia zdrojov, roľníci nemali motiváciu pracovať na spoločnej pôde. Radšej sa sústredili na vlastnú pôdu (asi 5% z celkovej rozlohy

⁴ Wikipedia

obrábanej pôdy). Neefektívnosť poľnohospodárskych družstiev na severe spolu s odmietaním združstevňovania na juhu ďalej podkopávala systém kolektívneho vlastníctva.

Neexistovala konkurencia a tým pádom nebol vytvorený ani tlak na rast produktivity práce.

Spotreba bola stále vyššia ako produkcia, museli sa využívať zahraničné zdroje a Vietnam sa stále viac a viac zadlžoval. Začiatkom 80. rokov sa kumulované dlhy rovnali ročnému národnému dôchodku. Tým, že neexistovali vhodné exportné komodity, stále pretrvával problém s deficitom obchodnej bilancie. Kvalita života bolo veľmi nízka a stále sa zhoršovala.

Hospodárstvo trpelo nízkou efektívnosťou investícií a pomalým hospodárskym rastom. V roku 1976 síce HDP zaznamenal vysoký rast (16,8 %), ale to bola výnimka. HDP v období 1976 – 1985 rástlo priemerným tempom len 3,6%. Vývoj hospodárstva ako celku a jednotlivých sektorov bol nevyspytateľný.

Výroba textilu, cementu, energií, ocele a ťažba uhlia klesali. Ekonomika rástla najmä vďaka 2. sektoru (spracovateľský priemysel a stavebníctvo), ale len do roku 1979, keď aj tieto odvetvia začali stagnovať. Poľnohospodárstvo, najväčší sektor v ekonomike zaznamenávalo mierny rast. Produktivita bola nízka vo všetkých odvetviach.

Tabuľka 3: Priemerný rast produktivity v jednotlivých odvetviach v %

	1976-80			1980-84		
	výstup	práca	produktivita	výstup	práca	produktivita
národný dôchodok	2,7	2,4	0,3	5,3	3,3	2
priemysel	2,5	2,4	0,1	12,5	5,6	6,9
poľnohospodárstvo	2,9	3,2	-0,3	5	3,1	1,9

Zdroj: Statistical Data of the Socialist Republic of Vietnam, Hanoi 1981, 1985

Koncom 70. rokov priemyselná výroba stagnovala, produkcia potravín sa dostala na doteraz najnižšiu úroveň, vláda bola nútená dovážať veľké množstvá ryže a platobná bilancia sa zhoršovala. Zahraničnú pomoc na obnovu krajiny po vojne už vláda vyčerpala, tok financií, ktoré pred a počas vojny dostával juh sa zastavil a pomoc socialistických krajín bola stále menšia.

Na vládu sa vytváral tlak aby dokázala financovať domácu spotrebu a zabezpečila dostatok zdrojov pre výrobu. Zlyhanie centrálne plánovaného hospodárstva bolo zrejmé a vláda musela premýšľať nad reformami.

4.1.2. 1981 – 1985

Koncom 70. rokov bolo zrejmé, že ciele stanovené v päťročnom pláne sa nepodarilo splniť a problémy novej zjednotenej ekonomiky pretrvávali. Hospodárstvu stále dominovala malovýroba, produktivita práce bola nízka, chýbali zdroje a moderné technológie, pretrvávali problémy s potravinovou sebestačnosťou krajiny.

V snahe vysporiadať sa s týmito problémami KSV na 5. celonárodnom zhromaždení rozhodla o stanovení nových hospodárskych cieľov, ktoré boli zhrnuté v 3. päťročnom pláne.

Najvyššou prioritou bolo zabezpečenie potravinovej sebestačnosti a tým rozvoj poľnohospodárstva. Bolo potrebné zapojiť vedu, nové technológie a integrovať verejný a súkromný sektor.

Vláda podporovala rozvoj tzv. “rodinného hospodárstva.” V praxi to znamenalo, že malí roľníci pestovali plodiny nezávisle na štátnych družstvách. Bol predstavený tzv. “kontrakčný systém”, ktorý umožňoval roľníkom podpísať zmluvu so štátnym družstvom. Drobní pestovatelia boli zodpovední za vlastnú úrodu, v zmluve bolo stanovené, koľko úrody by mali každoročne odovzdať štátu. Ak sa im tuto kvótu nepodarilo splniť museli deficit vyrovnať nasledujúci rok a ak naopak vypestovali viac, mohli tento prebytok predáť na voľnom trhu alebo štátu za

dohodnutú cenu. Odhaduje sa, že takto získané príjmy tvorili napr. v roku 1983 viac ako 50 % príjmov vidieckeho obyvateľstva. Táto reforma bola výhodná predovšetkým pre rodinné podniky a roľníkov na juhu, ktorý v predchádzajúcom období odmietli vstúpiť do družstiev. Znamenala historický obrat v poľnohospodárskej politike Vietnamu a malo pozitívny vplyv na produktivitu.

V päťročnom pláne bol tiež zdôraznený rozvoj malovýroby, produkujúcej výrobky na export a polozenie základov pre rozvoj ťažkého priemyslu. Hlavne v južnom Vietname to znamenalo transformáciu niektorých súkromných podnikov na *Joint Ventures* - spojené podniky štátu a súkromných vlastníkov, a spájanie malovýrobných závodov do spoločných podnikov. V niektorých prípadoch ale zostalo súkromné vlastníctvo zachované.

V roku 1981 bola predstavená ešte jedna reforma, ktorá sa dotýkala priemyslu. V štátom riadených podnikoch bol predstavený tzv. systém troch plánov. Výrobný plán týchto podnikov sa delil na tri časti:

1. Štátom určený výstup vyprodukovaný so vstupov ktoré poskytol štát
2. Nadplánová produkcia vyrobená z podnikových zdrojov, ktorá bola za dohodnutú cenu odpredaná štátu
3. Nadplánová produkcia, ktorá mohla byť speňažená no voľnom trhu

Výsledkom týchto čiastočných reforiem v poľnohospodárstve a štátnom priemyselnom sektore bolo nielen zvýšenie produktivity, ale aj rast cien. Vláda zvýšila oficiálne ceny, aby sa vyrovnal rozdiel medzi týmito cenami a cenami na voľnom trhu. Tiež devalvovala devízový kurz a upravila platy v štátnom sektore. V dôsledku reforiem vznikol systém duálnych cien a paralelná ekonomika.

Hospodárstvo sa stávalo dynamickejším, produkcia potravín rástla rýchlejšie ako pribúdalo obyvateľstvo a v roku 1985 Vietnam po prvý krát dosiahol potravinovú sebestačnosť. K rýchlejšiemu rastu ekonomiky prispieval hlavne

neštátny sektor, ktorého podiel na ekonomike sa stále zvyšoval a sektor služieb ktorý zaznamenal značný nárast v medzi rokmi 1981 až 1984.

Napriek plánovanému dôrazu na rozvoj poľnohospodárstva, v prvých dvoch rokoch päťročnice smerovala väčšia časť štátnych investícií do priemyselného sektora. V roku 1982 bol pomer investícií 53 % k 18 % v prospech priemyslu. Poľnohospodárstvo bolo síce ešte stále dominantným odvetvím v hospodárstve ale podiel priemyslu sa zvyšoval. Zatiaľ, čo v roku 1976 sa tvorilo v priemysle 24,3 % národného dôchodku, v roku 1984 to už bolo 32,8 %. (viď tabuľka 4)

Tabuľka 4: podiel jednotlivých sektorov na národnom dôchodku v %, v cenách roku 1970

Rok	Národný dôchodok	Priemysel	Stavebníctvo	Poľnohospodárstvo	Obchod
1976	100	24,3	7,1	48,6	12,2
1980	100	26,8	5,5	44,1	15,3
1984	100	32,8	4,4	42,5	12,9

Zdroj: Thon ke č.3(1985), publikované v knihe Vietnamese Economy 1975-86, Reforms and International Relations, str. 12

Aj keď si vietnamské hospodárstvo oproti perióde 1976 – 1980 čiastočne polepšilo, celkový hospodársky rast nebol dostatočný a navyše sa spomaľoval s klesajúcim účinkom mikroekonomických reforiem, ktoré neboli komplexné. V makroekonomickej sfére nenastali zmeny k lepšiemu.

V dôsledku zmeny oficiálnych cien sa v roku 1981 cenová hladina zvýšila o 65 % a o rok neskôr dokonca o 92 %. V roku 1985 vláda uskutočnila finančnú reformu (cenovo-platovo-peňažná reforma). Táto mala umožniť podnikom väčšiu autonómiu podnikov pri tvorbe cien, ďalej mala zabezpečiť rast alebo aspoň udržanie reálnych miezd a stabilizovať ekonomiku ako celok. Stará menová jednotka vietnamský dong bola nahradená novou v pomere 10:1 a kurz devalvoval z hodnoty VD 1,20 za 1 USD na VD 15 za 1 USD. Vláda takto pripravila štátne aj

súkromné podniky o potrebnú hotovosť, pretože väčšina vietnamských podnikov držala úspory kvôli nevyhovujúcemu bankovému systému v hotovosti.

Reforma ale neriešila podstatné problémy, ako nevhodnú alokáciu zdrojov a celkovú makroekonomickú nestabilitu. V skutočnosti pravdepodobne naštartovala inflačnú špirálu. V septembri roku 1986 bola inflácia vyššia ako 700 %.

Počas celého desaťročného obdobia od skončenia vojny s USA sa Vietnam potýkal s problémami v zahraničnom obchode. V porovnaní s ostatnými krajinami v regióne nebolo vietnamské hospodárstvo konkurencie schopné, čo sa prejavilo na nízkych hodnotách exportu. Hodnota importov bola naopak značná. Do krajiny sa dovážali hlavne potraviny, ale aj nedostatkové spotrebiteľské výrobky. Z tejto disproporcie medzi exportom a importom vyplývali každoročne vysoké deficity obchodnej bilancie.(vid' tabuľka 5)

Tabuľka 5: zahraničný obchod 1976-1985, V miliónoch USD

Rok	Import	Export	Deficit obchodnej bilancie
1976	825,9	215	610,9
1977	1044,1	309	735,1
1978	1465,8	406,7	1059,1
1979	1653	383,1	1269,9
1980	1576,7	398,6	1178,1
1981	1697,3	388,3	1309
1982	1599,6	479,7	1119,9
1983	1689,2	534,5	1154,7
1984	1802,5	570,5	1232
1985	2046,3	668,3	1378

Zdroj: Medzinárodný Menový Fond, Direction of Trade Statistics 1986, 1987

4.2. Politické postavenie Vietnamu

Už počas vojny s USA Hanoj nadviazal vzťahy so Sovietskym zväzom. Po konci vojny sa si chceli svoj vplyv na región juhovýchodnej Ázie udržať nielen USA a SSSR ako hlavní hráči v studenej vojne, ale aj regionálna veľmoc Čína. Mierová dohoda z Paríža nezabezpečila USA výhodnú pozíciu na udržanie vplyvu v regióne. Čína odmietla podporiť Hanoj v konflikte s Pol Potovim režimom v Kambodži a nepodporila ani jeho snahu a špeciálne vzťahy s ďalším susedom – Laosom. Po konflikte na vietnamsko-čínskom pohraničí vzťahy týchto dvoch krajín ochladli. Po Vietnamskej invázii do Kambodže, ktorú odsúdili USA, ale aj väčšina západných štátov, nemohol Hanoj očakávať pomoc ani z tejto strany.

Pri zložitej hospodárskej situácii Hanoj nutne potreboval silného politického aj ekonomického partnera a prirodzene sa obrátil na SSSR. Pre Moskvu bolo toto partnerstvo tiež výhodné, v plne rozvinutej studenej vojne sa jej hodil oporný bod v ázijskom regióne. V nasledujúcich desiatich rokoch po vojne bol SSSR prakticky jedinou krajinou ktorá ekonomicky výrazne podporovala Vietnam.

5. Reštrukturalizácia a hospodárske reformy v druhej polovici 80. rokov.

Na 6. celonárodnom zhromaždení KSV strana po prvý krát oficiálne pripustila, že ekonomický model ktorý v krajine fungoval posledných 30 rokov zlyhal. Vo vedení strany sa už dlhšie ozývali hlasy, ktoré upozorňovali na vážne hospodárske problémy.

Napriek tomu, že väčšina cien bola štátom regulovaná, inflácia dosiahla v roku 1986 historické maximum – až 700 %. Hodnota importu viac ako dvojnásobne preyšovala hodnotu exportu, čo spôsobovalo nerovnováhu platobnej bilancie. Do krajiny neprichádzali prakticky žiadne zahraničné investície, domáce investície boli na nízkej úrovni. Technologická medzera medzi Vietnamom a ostatnými rýchlo sa rozvíjajúcimi krajinami v regióne sa zväčšovala.

Z týchto dôvodov bol na 6. celonárodnom zhromaždení KSV predstavený tzv. *Doi Moi*⁵ program. Pojem Doi Moi je spojený s prechodom od centrálne plánovaného hospodárstva stalinistického typu na tzv. trhovú hospodárstvo s prvkami socializmu. Na rozdiel od východoeurópskych reforiem začiatkom 90. rokov Vietnam zvolil postupnú gradualistickú cestu s cieľom udržať politickú stabilitu. Nám dobre známa privatizácia prebehla len vo veľmi obmedzenej miere. Išlo skôr o reštrukturalizáciu hospodárstva s tým, že štát si udržal vplyv vo väčšine významných podnikov v kľúčových odvetviach.

Vietnam zvolil podobnú cestu ako Čína. Oslabovanie vplyvu štátu v hospodárstve a ekonomická sloboda nešli ruka v ruke s politickou slobodou.

⁵ Doi Moi vo vietnamskom jazyku znamená – zmena, niečo nové

Program Doi Moi obsahoval nasledujúce body:

1. vyplácanie miezd a platov hotovosti
2. oceňovanie vstupov v štátnych podnikoch na základe nákladov
3. povolenie súkromným podnikateľom zamestnávať až 10 pracovníkov
4. zefektívnenie colnej kontroly vo vnútrozemí
5. nový zákon o zahraničných investíciách
6. dekolktivizácia poľnohospodárstva
7. eliminácia priamych dotácií a eliminácia kontroly cien
8. posilnenie autonómneho rozhodovania managementu v štátnych podnikoch
9. devalvácia vietnamského dongu podľa vývoja cenovej hladiny
10. eliminácia štátneho monopolu v zahraničnom obchode
11. potreba zabezpečiť zahraničný kapitál a know how v bankovníctve
12. podpora súkromného podnikania
13. legislatíva týkajúca sa akciových spoločností so zahraničnou účasťou
14. likvidácia byrokracie a inštitúcií podporujúcich centrálnu plánovanie
15. redukcia pracovných miest v štátnej správe o 15%
16. navrátenie majetkov a podnikov zoštátnených v roku 1975 pôvodným majiteľom

5.1. Postupnosť a povaha jednotlivých reforiem

Základným rysom počiatočného štádia *Doi Moi* bola snaha uskutočňovať počiatočné reformy v odvetviach, ktoré mali veľký rastový potenciál, tzn., v odvetviach v ktorých boli k dispozícii voľné zdroje. Prvé úspešné odvetvia boli prepojené s odvetvami z ostatných sektorov a toto vzájomné prepojenie malo naštartovať celú ekonomiku.

Prvé reformy boli zahájené v poľnohospodárstve. Dôvodom bolo, že poľnohospodárstvo bolo začiatkom 80. rokov vo Vietname najväčším sektorom v ekonomike, a v tomto sektore bola zamestnaná aj najväčšia časť ľudského kapitálu krajiny. To znamenalo, že reformy sa budú týkať značného počtu obyvateľstva. Vláda počítala z priaznivou odozvou obyvateľstva, čo malo pomôcť vytvoriť širokú podporu pre zmeny aj v ostatných sektoroch ekonomiky. V poľnohospodárstve tiež pracovala najchudobnejšia časť obyvateľstva, takže zlepšenie podmienok malo tiež vplyv na rovnomernejšie rozdeľovanie dôchodkov v krajine.

Ďalším krokom bola liberalizácia vnútorného obchodu(bol zrušený prídellový systém viacerých komodít a bol modifikovaný systém tzv. dvojitych cien) a rozvoj exportne orientovaných odvetví. Jednalo sa hlavne o pracovne náročné výroby ako obuvníctvo a textilná výroba.

Nasledovala liberalizácia zahraničného obchodu, ktorej konečným cieľom bolo vytvorenie otvorenej ekonomiky. Stojí za pozornosť akou rýchlosťou toto otváranie sa zahraničiu vo Vietname prebehlo. Hlavnou úlohou bolo čo najrýchlejšie nájsť nových partnerov pre zahraničný obchod. Najväčší a jediný významný zahraničný obchodný partner z minulosti – Sovietsky Zväz v podstate prestal existovať. To znamenalo jednak stratu veľkej časti zahraničných trhov, ale aj problémy z nedostatkom surovín dovážaných v minulosti hlavne zo SSSR.

Ďalej sa uskutočnili nasledujúce opatrenia:

1. bol zavedený voľne pohyblivý menový kurz vietnamského dongu
2. podstatné zníženie colných taríf a úplné odstránenie dovozných ciel na niektoré výrobky
3. zníženie alebo zrušenie dovozných kvót
4. zníženie vývozných kontrol

Tieto opatrenia mali za následok, že export rástol rýchlym tempom, dokonca rýchlejším tempom ako HDP. Rozvoj zahraničného obchodu a otváranie ekonomiky malo pravdepodobne veľký vplyv na príliv zahraničných investícií do krajiny. Dôležité bolo, že sa v krajine podarilo počas celého obdobia udržať relatívne stabilné makroekonomické prostredie. Jediným vážnym problémom bola vysoká miera inflácie, ktorá v jednom období roku zahájenia reforiem Doi Moi 1986 dosiahla hodnotu až 774%. Na takto vysoké hodnoty sa už inflácia nedostala, ale aj v nasledujúcom období bola jej miera značná. Ešte v roku 1991 sa pohybovala okolo 70 %.

Tabuľka 6: Zmeny spotrebiteľských cien v % za rok

Rok	Zmena spotrebiteľských cien (%)
1985	192
1986	487
1987	317
1988	311
1989	76
1990	67,1
1991	67,5
1992	17,5
1993	5,2

Zdroj: 1985-89: World Bank, Viet Nam: Transition to the Market, Washington, DC, 15. september 1993, 1990-95, Vietnam General Statistical Office, Statistical Yearbook 1995, Hanoi

Na vysokú infláciu vláda reagovala prísnou monetárnou a úrokovou politikou:

- boli zvýšené nominálne úrokové sadzby
- bol zabezpečený stabilný rast peňažnej zásoby
- sprísnil sa podmienky poskytovania úverov štátnym podnikom
- zvýšili sa príspevky štátnych podnikov do rozpočtu

Tabuľka 7 : Postupnosť reforiem Doi Moi

Rok	Oblasť	Konkrétne reformy
1979 -85	Reformy v poľnohospodárstve	predstavenie kontraktačného systému => rozvoj podnikateľskej iniciatívy a rozvoj voľného trhu dekolektivizácia povolenie pre štátne podniky predávať nadbytočnú úrodu na voľnom trhu
1987	Liberalizácia vnútorného obchodu	zrušenie prídellového systému pre výrobné komodity modifikácia systému dvojitého cien za účelom zmenšiť rozdiel medzi cenami, ktoré sa tvorili na voľnom trhu a cenami, ktoré určovala vláda
1988	Poľnohospodárstvo, legislatíva	bolo legislatívne upravené právo využívať štátnu pôdu(zmluvy až na 15 rokov, od roku 1993 20 až 50 rokov) väčšie rozhodovacie právo manažérov štátnych podnikov, získali väčší vplyv na určovanie štruktúry výstupu, tvorbu cien, mohli meniť počet zamestnancov podľa potreby
1989	Liberalizácia zahraničného obchodu	rušenie dovozných kvót a znižovanie ciel(na priemernú úroveň 15-20 %) devalvácia vietnamského dongu, pohyblivý menový kurz úplné zrušenie systému dvojitého cien, vláda si ponechala iba kontrolu nad cenami elektriky, ropy a nákladnej dopravy zrušenie exportných subvencií daňové reformy, ktoré zrovnoprávnili štátne a súkromné podniky
1990	Reštrukturalizácia štátnych podnikov	niektoré podniky zbankrotovali, niektoré boli sprivatizované, niektoré sa zlúčili počet štátnych podnikov sa znížil na polovicu z 12 000 na 6000 obmedzenie vládnej podpory pre štátne podniky
1992	Monetárna politika	prísna reštriktívna monetárna politika za účelom kontroly vysokej inflácie obmedzenie výhodných bankových úverov pre štátne podniky zvýšenie príspevkov štátnych podnikov do rozpočtu

Zdroj: 1998, Economic reform in Vietnam, Keith Griffin

5.2. Zmeny v zahraničnom obchode VSR a ich vplyv na účasť v globálnej ekonomike

Vietnamská Socialistická Republika sa od roku 1985 stále rýchlejším tempom zapájala do svetového obchodu. Tým sa zvyšoval ekonomický vplyv krajiny v regióne južnej Ázie, ale aj v celosvetovej globálnej ekonomike. Ako sa vietnamská ekonomika postupne otvárala svetu a udržiavala si rýchle tempa hospodárskeho rastu, stávala sa atraktívnou pre zahraničných investorov. Od konca 90. rokov sa výrazne zvýšil objem priamych zahraničných investícií v krajine.

5.2.1. Zahraničný obchod

V období medzi rokmi 1985-1995 sa nominálna hodnota vietnamského exportu (v USD) zvyšovala medziročne priemerne o 22 %. Spoľahlivé údaje o vývoji importu nie sú k dispozícii, ale u ostatných krajín v regióne sa nominálna hodnota importu (v USD) zvyšovala medziročne priemerne takmer o 4 %.⁶

Tabuľka 8: vývoj exportu v období 1985-96 (hodnoty sú v USD v nominálnom kurze k vietnamskému dongu z roku 1998)

Rok	Export
1985	699
1990	2404
1995	5220
1996	7256

Zdroj: Ministerstvo obchodu VDR, Medzinárodný Menový Fond, Economic Reform in Vietnam, 1998

Do roku 1995 dosiahol podiel exportu na HDP 27 % , čo bolo viac ako u ďalších 14 ázijských členov Svetovej Banky vrátane Južnej Kórei, Indonézie, Malajzie, Thajska a Číny.⁷

⁶ na základe údajov Medzinárodného menového fondu z roku 1996

⁷ World Bank 1995

Štruktúralne zloženie exportu bolo jednostranné. V roku 1995 tvorila hodnota poľnohospodárskych produktov (hlavne ryža, káva a ryby), spolu s nespracovanou ropou a textilom viac ako 80 % celkového exportu. Vidíme že sa vyvážali hlavne výrobky s nízkou pridanou hodnotou. Rast exportu bol vysoko závislý na vývoji a raste v primárnych odvetviach hospodárstva. V období 1990 – 1995 sa podiel produktov primárnych odvetví na vietnamskom exporte dokonca zvýšil.⁸

S pozitívnym vývojom exportu, vznikala v na exporte sa podieľajúcich odvetviach dopyt po surovinách, náhradných dieloch a kapitálových statkoch. Suroviny potrebné pre vietnamský priemysel, hnojivá, ropné produkty tvorili jednoznačne najväčší podiel na importe. Významný podiel majú aj kapitálové statky.

V roku 1985 tvorila hodnota exportu menej ako 40 % z hodnoty importu, do roku 1991 to bolo až 90 %, ale z pokračujúcim hospodárskym rastom tento podiel opäť poklesol na 65 % v roku 1996. V roku 1995 dosiahol deficit bežného účtu platobnej bilancie až 13 % HDP a stále stúpala.⁹

Od roku 1990 môžeme sledovať významné zmeny v teritoriálnej štruktúre zahraničného obchodu. Bolo to spôsobené jednak rozpadom dovtedy najväčšieho zahraničného obchodného partnera SSSR , jednak nadviazaním kontaktov s vyspelými ekonomikami členov OECD. Zmenšil sa podiel zahraničného obchodu z najväčšími partnermi v regióne Hong Kongom a Singapurom v prospech obchodu s krajinami OECD. Tieto zmeny sú zobrazené v nasledujúcej tabuľke.

Oficiálny zahraničný obchod s najväčšou ekonomikou v regióne – Čínou bol v tomto období malý, takisto obchod s USA. Svoj vplyv na tom mali najmä nepriaznivé politické vzťahy, ktoré mali svoj pôvod v minulosti. S Čínou však podľa niektorých zdrojov prebiehal značný nelegálny cezhraničný obchod.¹⁰

⁸ Medzinárodný Menový Fond, 1996

⁹ Medzinárodný Menový Fond, 1996

¹⁰Keith Griffin, Economic reform in Vietnam, 1998

Tabuľka 9: Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu

	export		import	
	1991	1995	1991	1995
OECD	38,6	61,0	19,6	22,6
Hong Kong a Singapur	29,6	10,4	37,0	23,1
Rozvojové krajiny	31,8	28,6	43,4	54,3

Zdroj: MMF 1996

5.2.2. Priame zahraničné investície

Jednou z prvých významných reforiem, ktoré sa podieľali na prechode vietnamskej ekonomike k tržnému systému, bolo schválenie nového zákona o zahraničných investíciách v roku 1988. Tento zákon mal spolu s priaznivým hospodárskym vývojom výrazný vplyv na príliv zahraničných investícií do Vietnamu. Za zmienku stojí rok 1996 keď sa zahraniční investori zaviazali k investíciám v hodnote 8,8 bilióna USD. Hodnota HDP dosiahla v tomto roku 23,1 bilióna USD.¹¹

Zdroje priamych zahraničných investícií do Vietnamu boli v období 1988-1995 značne diverzifikované. Najväčšími investormi boli nové industrializované ázijské zeme, Japonsko a niektoré krajiny OECD. Najviac investícií prúdilo do exportných odvetví spracovateľského priemyslu a v posledných rokoch do turizmu (hlavne výstavba hotelov). V spracovateľskom priemysle boli PZI hlavným zdrojom nových technológií.

¹¹ Leslie Elliott Armijo, Financial Globalization and Democracy in Emerging Markets

Pre investorov bola pochopiteľne najviac zaujímavá oblasť okolo Ho Či Minovho mesta, kde bolo v rokoch 1988-95 umiestnených viac ako polovica (54 %) všetkých PZI a oblasť hlavného mesta Hanoi kde bolo umiestnených až 28 % PZI v rokoch 1988-95.¹²

Tabuľka 10 : Štruktúra PZI podľa odvetví a podľa krajiny pôvodu

Odvetvie hospodárstva	% podiel v rokoch 1988-1994	Krajina pôvodu	% podiel v rokoch 1988-1995
Priemysel	39,3	Taiwan	16,5
Ropa, Zemný plyn	7,6	Hong Kong	16,3
Poľnohospodárstvo	3,8	Japonsko	9,7
Stavebníctvo	8,7	Singapur	8,4
Doprava a Komunikácie	3,7	Francúzsko	5,0
Bankovníctvo	1,1	Austrália	4,9
Turizmus, Hotelierstvo	24,3	Ostatné ázijské krajiny	17,4
Ostatné	11,5	Ostatné krajiny OECD	13,1
		Ostatné krajiny	5,3

Zdroj: Azizur Rahman Khan, *Integration into the Global Economy*, 1988, Autor upozorňuje na rozdielne údaje o PZI v rôznych zdrojoch

Otázku priamych zahraničných investícií a ich vplyv na hospodársky vývoj Vietnamskej Socialistickej Republiky najmä v posledných 15 rokoch vývoja považujem za natoľko závažnú, že sa jej budem venovať v samostatnej kapitole v ďalšej časti tohto textu.

¹² Economic Reform in Vietnam

5.2.3. Globalizácia vietnamskej ekonomiky

Počas desiatich rokov od naštartovania reforiem Doi Moi sa Vietnam úspešne integroval do globálnej ekonomiky. Vietnamské hospodárstvo rýchlo rástlo aj vďaka možnosti predávať nadbytok poľnohospodárskej produkcie na zahraničných trhoch a vďaka prístupu ku kvalitným surovinám zo zahraničia. Behom 90. rokov sa Vietnam úspešne zapojil do medzinárodných štruktúr svetovej ekonomiky, stal sa členom Medzinárodného Menového Fondu a následne aj členom skupiny Svetovej Banky. Vďaka možnosti súkromného podnikania a liberalizácii zahraničného a svetového obchodu sa zmenil z krajiny závislej na potravinovej pomoci na vývozcu niektorých potravín.

Na úspechy poľnohospodárskeho sektoru z prvej fázy reforiem, postupne nadviazali aj ostatné hospodárske odvetvia a štruktúra vietnamského hospodárstva sa postupne menila z tradičnej na modernú. To znamená, že hlavná časť HDP sa už netvorila v poľnohospodárstve a primárnych odvetviach, ale sa presunula v prospech priemyslu a služieb. Tieto zmeny sú zachytené nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 11: porovnanie zloženia výstupu podľa jednotlivých sektorov ako percentuálny podiel na HDP v rokoch 1991 a 1995

	1991	1995
Poľnohospodárstvo, Lesníctvo a Rybolov	40,5	27,5
Priemysel a Stavebníctvo	23,8	30,1
Služby	35,7	42,4

Zdroj: Vietnam General Statistical Office, Statistical Yearbook 1995, Hanoi

Ako vidíme v tabuľke 11 z Vietnamu sa postupne zo zapájaním sa do zahraničného obchodu a svetového hospodárstva stala ekonomika s modernou štruktúrou. U väčšiny krajín bol rozvoj priemyselného sektora a rozvoj služieb spojený s urbanizáciou a presunom vidieckeho obyvateľstva do miest. V prípade

Vietnamu to tak podľa dostupných demografických údajov nebolo. Prechod k trhovo orientovanému hospodárstvu a zmeny štruktúry hospodárstva nespôsobili masívne sťahovanie vidieckeho obyvateľstva do miest. Podľa oficiálnych údajov v roku 1991 žilo na vidieku 79,6 % obyvateľstva a v mestách 20,4 %. Do roku 1995 sa tento pomer zmenil len minimálne.¹³

Pre ďalšie zvýšenie miery zapojenia do medzinárodného obchodu a globálnej svetovej ekonomiky bolo potrebné zvýšiť teritoriálnu a štrukturálnu diverzifikáciu exportu a snažiť sa znížiť závislosť na externých zdrojoch. Medzinárodná komunita ďalej odporučila Vietnamu pokračovať v liberalizácii zahraničného obchodu. Išlo hlavne o odstránenie kvót a regulačných opatrení na vývoz ryže, ktorá bola najvýznamnejšou vývoznou komoditou.

Napriek významným štrukturálnym reformám, ktoré v krajine prebehli v rokoch 1985- 1995, Vietnam stále zostal komunistickou krajinou. Komunistická strana si naďalej udržuje vedúce postavenie v krajine¹⁴, ale môžeme sa stretnúť s určitou snahou o decentralizáciu moci. Komunistická vláda definitívne pripustila, že hlavné nástroje rozvoja hospodárstva sú súkromné podnikanie a zapojenie do medzinárodného obchodu. Na druhej strane rozvoj ekonomickej slobody zatiaľ nebol nasledovaný slobodou politickou.

6. Úloha vlády počas reformného obdobia

Pozícia štátnej moci v tržne orientovanej ekonomike sa odlišuje od pozície štátnej moci v ekonomike centrálne plánovanej. Kým v centrálne plánovanej ekonomike je využitie a rozdelenie zdrojov naplánované štátnou administratívou, v tržnej ekonomike alokáciu zdrojov zabezpečuje tzv. cenový mechanizmus.

V CPE ceny výrobných faktorov (práca, pôda a kapitál) a ceny hotových výrobkov a služieb nedokážu zabezpečiť efektívne fungujúce hospodárstvo. Výška

¹³ podľa publikácie Restructuring and Economic reforms(Keith Griffin) mala vnútorná migrácia obyvateľstva skôr sezónny charakter. Autor tiež spochybňuje kvalitu demografických údajov z tohto obdobia.

¹⁴ Toto bolo znovu potvrdené v novej ústave z roku 1992

a smer investícií nezávisí na ich očakávaných výnosoch, ale je tiež plánovaná štátom. Štátna moc v CPE podstatne viac zasahuje do hospodárskeho života v krajine ako v tržne orientovanej ekonomike. Ak mal teda vo Vietname nastať posun od CPE k tržne orientovanej ekonomike muselo prísť aj k zmene prístupu štátnej moci.

Vietnamská vláda sa pri transformácii zamerala na 4 hlavné oblasti.

1. Opatrenia na zabezpečenie fungovania tržného mechanizmu
2. Opatrenia týkajúce sa štátnych podnikov
3. Investície do infraštruktúry
4. Vzdelanie a zdravotníctvo

6.1. Zabezpečenie fungovania tržného mechanizmu

Z ekonomickej teórie vieme, že ak trh funguje správne, mal by sám o sebe zabezpečiť efektívnosť vo výrobe aj v spotrebe. To znamená, že sa vyrába to, po čom je dopyt a zároveň sa to vyrába pri minimálnych možných nákladoch.¹⁵

Hlavnou úlohou vlády pri transformácii bolo vytvoriť inštitúcie, ktoré zaručia a budú dohliadať na správne fungovanie trhov.

Najprv bolo potrebné vytvoriť taký právny systém, ktorý bude kompatibilný s novou ekonomikou. Bolo potrebné, aby záväzky vyplývajúce zo zmlúv a kontraktov na ktorých tržný systém stojí boli dodržiavané a pri ich porušení boli vymáhateľné. Tiež museli byť jasne definované a stanovené vlastnícke práva.

Ďalej bolo potrebné reformovať verejnú správu. Kým v CPE štátna správa priamo vplývala na výrobu a distribúciu statkov a služieb, v tržnej ekonomike je úlohou štátnej správy skôr regulovať ekonomické aktivity. Úlohou ministerstiev je

¹⁵ Robert Hollman, Makroekonómie pre stredne pokročilé

vytvoriť a zaviesť do praxe opatrenia, ktoré budú motivovať aktivitu súkromnej sféry. Efektivitu zabezpečí vyššie spomínaný cenový mechanizmus.

Nemenej dôležitá je transformácia kompletného bankového systému. Súkromné osoby a firmy nemali k finančným prostriedkom jednoduchý prístup, vybrané podniky využívali výhodné štátom dotované úvery, banky uplatňovali rozdielny prístup k štátnym a súkromným podnikom. Bolo potrebné kompletne zmeniť fungovanie všetkých inštitúcií kapitálového trhu.

Aj pri existencii inštitúcií nevyhnutných v tržne orientovanej ekonomike môžu trhy fungovať nedokonale. Jednou z príčin je nedokonalá konkurencia. Problém málo konkurenčných trhov a objavil aj transformujúcich sa ekonomikách v strednej a východnej Európe. Štátne podniky sa zmenili na súkromné monopoly, v snahe prilákať do krajiny zahraničné investície, vlády zvýhodňovali zahraničných investorov, alebo bola vďaka rôznym regulačným opatreniam umožnená v niektorých odvetviach dominancia domácich výrobcov na trhoch.

Vhodným spôsobom ako zvyšovať konkurenciu na domácom trhu je otvárať ekonomiku navonok a podporovať zahraničný obchod. Túto stratégiu vietnamská vláda podporovala.

6.2. Štátne podniky

Podobne ako ostatné transformujúce sa ekonomiky, aj Vietnam musel riešiť problém, čo so štátnymi podnikmi, na ktorých v podstate stálo celé plánované hospodárstvo.

Vietnamská vláda sa vydala pri transformácii štátnych podnikov inou cestou ako krajiny strednej a východnej Európy a vo väčšine prípadov sa vyhla privatizácii. Vietnam sa podobne ako Čína nevzdal vlastníctva týchto podnikov, ale zvolil cestu ich reštrukturalizácie a postupne znižoval vládnu podporu štátnym podnikom.

Vietnamské štátne podniky nemuseli svojim zamestnancom poskytovať zdravotnú starostlivosť, vzdelanie ani ďalšie sociálne výhody. Toto bremeno na seba prevzal štát.

Viac ako 2000 podnikov bolo úplne zrušených, väčšina ostatných sa spojila do väčších jednotiek, čo im umožnilo realizovať úspory z rozsahu. Nakoniec z počiatočného stavu 12 000 štátnych podnikov ostala len polovica.

V prvej polovici 90. rokov štát úplne prestal tieto podniky dotovať a po reforme bankového systému už nemohli čerpať výhodné, štát dotované úvery.

Napriek týmto opatreniam by bolo odvážne tvrdiť, že štátne a súkromné (domáce aj zo zahraničnou účasťou) podniky majú pri svojom pôsobení úplne rovnaké podmienky.

6.3. *Infraštruktúra*

Z dôvodu nedostatočnej infraštruktúry (cestné komunikácie, električka, voda, informačné kanály) boli oblasti na vietnamskom vidieku izolované od hlavných hospodárskych centier krajiny. Štátne investície do infraštruktúry mali vysokú prioritu, lebo vláda si uvedomovala, že z kvalitnej infraštruktúry plynú pre hospodárstvo mnoho výhod.

Napríklad investície do cestných komunikácií na vidieku podstatne znížia dopravné náklady, čo prispeje k rozvoju poľnohospodárstva realizovaného v týchto oblastiach. Jednak bude pre farmárov lacnejšie dopraviť svoje produkty väčšie, vzdialené trhy, a jednak im to pomôže získať vstupy, ktoré používajú, pri nižších nákladoch.

Ďalšie investície do dopravy, zavádzanie elektrickej energie a rozvoj komunikácií umožnia na vidieku rozvoj aj inej ako poľnohospodárskej činnosti, čo prispeje k industrializácii vidieckych oblastí. Tým pádom budú príjmy obyvateľstva v týchto oblastiach pochádzať z viacerých zdrojov.

S rozvojom dopravy sa ďalej zvýši mobilita pracovných síl. Ľudia z hospodársky najzaostalejších oblastí budú môcť jednoduchšie migrovať za prácou. Nezvýši sa len ich príjem, ale veľmi pravdepodobne aj príjem ich príbuzných, ktorým budú posielat' časť svojich úspor, ako je zvykom vo väčšine ázijských krajín.

A v neposlednom rade rozvoj infraštruktúry prispieva k väčšej geografickej diverzifikácii zahraničných investícií v celej krajine.

6.4. Vzdelanie a zdravotníctvo

Výdavky na vzdelanie, zdravotnú starostlivosť a rôzne sociálne programy zvyšujú efektívnosť a prosperitu a zároveň majú vplyv na znižovanie chudoby. Takéto výdavky tiež určitým spôsobom formujú ľudský kapitál. Podľa skúseností z vyspelých krajín je návratnosť investícií do ľudského kapitálu minimálne rovnaká ako návratnosť správnych investícií do fyzického kapitálu.

Na začiatku 80. rokov, pred *DOI MOI*, mala krajina výborný základ v kvalitnom ľudskom kapitále. Pracovná sila mala dobré vzdelanie a populácia bola na tom relatívne dobre po zdravotnej stránke. Počas prvých rokov reforiem ale vládne výdavky na školstvo a zdravotníctvo dramaticky poklesli. Až koncom 90. rokov sa dostali na pôvodnú výšku (15 % všetkých vládnych výdajov v roku 2000 smerovalo do školstva a zdravotníctva).

Problémom zostala skladba výdavkov na jednotlivé sektory v školstve. Výskumy ukázali že najefektívnejšie sú investície do primárneho a sekundárneho vzdelania a najnižšia efektívnosť je pri terciárnom vzdelaní.¹⁶

¹⁶ World Bank, Vietnam Poverty Assessment and Strategy, Washington, DC, Január 1995

Tabuľka 12: skladba štátnych výdajov na vzdelanie podľa sektorov

Primárne vzdelanie	35 %
Sekundárne vzdelanie	19 %
Terciárne vzdelanie	29 %
Cielené programy	10 %
Ostatné	7 %

Zdroj: World Bank, Vietnam Poverty Assessment and Strategy, Washington, DC, Január 1995

Výdaje na terciárne vzdelanie boli vyššie ako výdaje na sekundárne vzdelanie. Zmenou tohto pomeru by sa mohol zvýšiť prínos týchto výdajov štátneho rozpočtu na hospodársky rast.

Druhým problémom bola nízka úroveň štátneho školstva. Väčšina škôl funguje na 2, alebo 3 zmeny a z toho dôvodu majú vietnamské školy jeden najkratších školských dní v Ázii. Učebnice a školské potreby sú ťažko dostupné, čo tiež znižuje kvalitu vzdelania. Hlavne deti z najchudobnejších rodín si nemôžu dovoliť školné, významnú položku tvorí aj cestovné a náklady na učebnice a pomôcky.

Situácia v zdravotníctve je ešte horšia. Vládne výdavky na zdravotníctvo sa po redukcii koncom 80. rokov stále nevrátili na pôvodnú úroveň a stále sú príliš nízke. Najmä na vidieku je zdravotná starostlivosť na žalostne nízkej úrovni.

7. Reformy v novom tisícročí

Postupne ako sa Vietnam stával súčasťou svetovej ekonomiky, bolo nutné pokračovať v reformách. Tlak na ďalšie reformy vznikol na jednej strane z domácej situácie a na strane druhej tlačili na pokračovanie reforiem svetové a regionálne hospodárske organizácie. Prioritou boli reformy týkajúce sa štátnych podnikov, bankového sektora, základného vzdelania, zdravotnej starostlivosti a poistenia.

7.1. Štátne podniky

Počet štátnych podnikov klesol od roku 2001 do roku 2005 z viac ako 5 600 na 2 600. Najviac podnikov zaniklo v roku 2005 (826), najčastejším dôvodom bolo vyrovnanie¹⁷ (709), priamy predaj (71) a likvidácia (40).¹⁸ Významnou zmenou prešli najväčšie spoločnosti, ktoré majú šancu stať sa vplyvnými monopolmi nielen v juhoázijskom regióne. Konkrétne išlo o osem najväčších podnikov, ktoré sa transformovali na tzv. „ekonomické skupiny“, čo sú v našom ponímaní holdingové spoločnosti fungujúce na vzťahu materskej a dcérskych spoločností.

Išlo o spoločnosti z oblasti poisťovníctva, ťažby nerastných surovín, telekomunikácií a energetiky. Hlavným kritériom pre zaradenie do tejto kategórie bola výška základného kapitálu (650 miliónov USD) a nadnárodná pôsobnosť. Materská spoločnosť týchto skupín je zo 100% vlastnená štátom a na jej fungovanie sa vzťahuje špeciálny zákon.

7.2. Reforma bankového sektora

V máji 2000 vstúpil do platnosti nový zákon o centrálnej banke. Podľa tohto zákona by sa Štátna Banka Vietnamu mala transformovať na modernú inštitúciu

¹⁷ Vietnamská forma privatizácie

¹⁸ National Steering Committee for Enterprise Reform and Development (NSCERD)

s výkonnými právomocami v oblasti monetárnej politiky a inštitúciu, ktorá nastavuje systém komerčného bankovníctva, ako je bežné v tržných ekonomikách. Je plánované zníženie počtu regionálnych pobočiek a presunutie agendy na centrálnu úroveň.

Reštrukturalizácia sa týka tiež štátom vlastnených komerčných bánk. Do roku 2010 by mali prejsť procesom privatizácie, hlavným cieľom je posilniť ich komerčné zameranie. Privatizácia už čiastočne prebehla v prípade dvoch najväčších finančných inštitúcií – Vietcombank a Mekong Housing Bank.¹⁹

7.3. Rozvoj kapitálového trhu

Nový zákon o cenných papieroch by mal vstúpiť do platnosti v roku 2007. Tento zákon upravuje obchodovanie s cennými papiermi a tiež upravuje transformáciu burzy cenných papierov v Ho Či Minovom Meste na plnohodnotnú burzu, ktorá bude v súkromných rukách. Za reguláciu a dozor nad uskutočnenými transakciami bude zodpovedať Štátna Komisia pre Cenné Papiere²⁰. Nevýhodou je, že Komisia pre Cenné Papiere môže zo zákona kontrolovať a regulovať len obchody prebiehajúce v strediskách obchodu s cennými papiermi²¹, kým väčšina obchodov prebieha neoficiálne mimo tieto strediská.

7.4. Školstvo

Hlavným cieľom Ministerstva školstva je zvýšiť úroveň primárneho vzdelania, a to predovšetkým v chudobnejších oblastiach. Dôležitým krokom bolo zavedenie systému kritérií hodnotenia kvality základných škôl²². Je to vlastne súbor indikátorov, pokrývajúcich rôzne oblasti vzdelania na základných školách – od vedenia škôl, cez vzdelávanie učiteľov až po prístup k učebným pomôckam. Na základe týchto kritérií je možné objektívne porovnávať úroveň jednotlivých škôl.

¹⁹ World Bank Vietnam Mid-Year Consultative Group Meeting for Vietnam Nha Trang, 9 – 10.6. 2006

²⁰ Vietnam Development Report 2006, Development Policies, World Bank

²¹ STC- Securities Trade Center

²² FSQ- Fundamental School Quality Levels

V roku 2005 sa index FSQI zvýšil na 66,1 zo 100 v porovnaní z 62,1 v roku 2004.²³

Reformy sa dotýkajú aj vyššieho vzdelania. Vláda vydala dokument „Agenda Reformy Vyššieho Vzdelania 2006-2020“ (HERA), kde špecifikuje jednotlivé kroky Ministerstva Školstva. V tomto dokumente sa vláda zaviazala zvýšiť počet študentov prijatých na vysoké školy medziročne o 10 % a do roku 2010 dosiahnuť úroveň 200 vysokoškolských študentov na 10 000 obyvateľov. Kvalitatívnym cieľom stanoveným v dokumente je dosiahnuť úroveň vyššieho vzdelania, porovnateľnú s krajinami v regióne.²⁴

7.5. Boj s korupciou

Nový protikorupčný zákon schválilo národné zhromaždenie v novembri 2005 a v platnosť by mal vstúpiť v júni 2006. Podľa nového zákona má vzniknúť centrálna komisia pre boj s korupciou, zložená zo zástupcov vlády, parlamentu, sudcov a polície. Komisiu by mal riadiť sám premiér. Komisia bude mať rozsiahle právomoci, napríklad bude možné dočasne suspendovať aj členov vlády, alebo vedúcich predstaviteľov veľkých štátnych podnikov.²⁵

8. Zahraničné investície

Pre Vietnam ako rozvojovú krajinu s nedostatočnou mierou domácich úspor sú zahraničné investície dôležitým prostriedkom pri transformácii ekonomiky. Nejde len o príchod finančných prostriedkov do krajiny, ale aj o dovoz moderných zahraničných technológií, know-how a teórií riadenia.

Zahraniční investori zase získavajú jednoduchší prístup na nové trhy, vďaka lacnej pracovnej sile vyrábajú pri nižších nákladoch a môžu využívať surovinovú základňu prijímajúcej krajiny. Pri niektorých investíciách môžu dokonca dostať aj finančnú podporu napr. vo forme príspevkov na novovytvorené pracovné miesta,

²³ World Bank, Ministry of Education and Training

²⁴ Higher Education Reform Agenda 2006-2020, Ministerstvo školstva VSR

²⁵ Law on Corruption Prevention and Control, November 2005

alebo až niekoľkoročných daňových prázdnin. Najväčší podiel na zahraničných investíciách tvoria priame zahraničné investície (PZI).

Definícia PZI :

Priama zahraničná investícia odráža záujem rezidenta jednej ekonomiky (priamy investor) získať trvalú účasť v subjekte, ktorý je rezidentom v ekonomike inej ako ekonomika investora. Trvalá účasť implikuje existenciu dlhodobého vzťahu medzi investorom a priamou investíciou a podstatný vplyv na riadenie podniku. Priama investícia zahrňuje pôvodnú transakciu medzi obidvomi subjektmi a tiež všetky ostatné kapitálové transakcie medzi nimi a afilovanými podnikmi.²⁶

8.1. Možné formy PZI²⁷ :

1. *Joint Venture* (Spoločný podnik) – ide o pravdepodobne najrozšírenejšiu formu PZI. Zahraničný partner musí mať v spoločnom podniku minimálne 30 % účasť, v realite však vo väčšine prípadov drží kontrolný balík akcií. Zahraničný investor väčšinou ako svoj podiel vkladá finančný kapitál, stroje, patenty, know-how alebo iné podporné služby, vietnamský partner obvykle vkladá ako svoj podiel pozemky, priestory alebo stroje. Doba činnosti spoločného podniku je limitovaná na 50 rokov.

2. *100 % Foreign Invested Enterprise* (podnik so 100 % zahraničnou účasťou) - zo začiatku túto formu PZI vietnamská vláda príliš nepodporovala, pretože by strácala kontrolu nad zahraničným kapitálom v zemi. Začiatkom 90. rokov však prevládla snaha získať zahraničný kapitál. Stále však túto formu PZI komplikuje rada byrokratických prekážok, ktoré komplikujú a predlžujú jej schvaľovanie. Na druhej strane je zahraničný investor nezávislý na vietnamských partneroch a rozhodovanie je plne v jeho rukách.

3. *Business Cooperation* (výrobná korporácia) – je administratívne najjednoduchšou formou PZI. Zahraničná firma sa zmluvne zaviazuje

²⁶ ČNB

²⁷ IBRD- Medzinárodná Banka pre Obnovu a Rozvoj

spolupracovať s vietnamským partnerom pri výrobe alebo poskytovaní služieb. Často sa táto forma používa v ľahkom priemysle (textilný, obuvnícky priemysel), kde zahraničný partner dodá know-how, technológie a stroje a vietnamský partner zabezpečí samotnú výrobu. Táto forma je vhodná na kapitálovo menej náročné investície, alebo ako skúška vietnamského partnera pred uskutočnením veľkej investície.

Po schválení nového zákona o zahraničných investíciách v roku 1988 začali do krajiny prúdiť zahraničné investície. Zo začiatku išlo najmä o spoločné podniky (Joint Ventures) so štátnymi podnikmi. Joint Ventures so súkromnými podnikmi boli zákonom povolené až od roku 1994 a založiť podnik so 100 % zahraničnou účasťou síce nebolo protizákonné, ale bolo to nesmierne administratívne náročné.

Zahranční investori uprednostňovali spoluprácu so štátnymi podnikmi aj s ďalšieho dôvodu. Verili, že byrokraciu prekonajú jednoduchšie spojením sa so štátnym podnikom a tiež rôzne administratívne záležitosti budú v tomto prípade napredovať rýchlejšie. Výsledkom týchto Joint Ventures bolo zvýšenie konkurencieschopnosti a efektívnosti v štátnom sektore.

Tieto nové, kapitálovo silné podniky mali silné väzby na ministerstvá, Komunistickú stranu a vládnych úradníkov na lokálnej úrovni. Na jednej strane im to pomáhalo fungovať efektívnejšie, na druhej strane sa tieto firmy často snažili získať rôzne výhody na úkor súkromných spoločností.

8.2. Vietnamská snaha prilákať PZI

Nie každá krajina v juhoázijskom regióne sa snažila získať zahraničné investície rovnako ako Vietnam. Napríklad Malajzia, Indonézia alebo Thajsko zahraničné investície ešte v polovici 80. rokov odmietali.

Vietnam bol ale po naštartovaní reforiem *DOI MOI* v inej situácii. Komunistická Strana Vietnamu, ako vedúca sila v krajine priznala, že Vietnam zaostáva za svojimi susedmi v regióne. Bolo potrebné povzbudiť hospodárstvo zvýšením investícií, zabezpečiť prísun modernejších technológií a know-how,

naučiť sa efektívnejšie využívať vzácne zdroje, podporovať export aby si krajina zabezpečila devízy a tiež vytvoriť nové pracovné miesta. PZI, prirodzene, mali pomôcť splniť tieto ciele.

Prvým krokom na prijatie rozsiahlych zahraničných investícií bolo prijatie nového zákona o zahraničných investíciách v roku 1988. Tento zákon bol počas obdobia *DOI MOI* viackrát upravený a nová verzia vstúpila v platnosť v roku 1993. Zákon definuje práva zahraničného investora, obsahuje garanciu proti znárodneniu, určuje špeciálny daňový režim a ostatné povolené investičné stimuly.

Prijatie tohto zákona bolo dôležitým krokom, ale ako ukazujú príklady z okolitých krajín (Laos), sám o sebe nestačí. Vietnamská vláda však získala kredit u zahraničných investorov aj v makroekonomickej oblasti. Liberalizácia cien, čiastočné uvoľnenie kurzového režimu a úspešný boj s hyperinfláciou presvedčili zahraničie, že Vietnam to myslí s reformami vážne. Vláda stále dokazovala, že má snahu v hospodárskych reformách pokračovať. Pozemkový zákon, nový občiansky zákonník a zníženie daňového zaťaženia dovážaných vstupov znamenalo, že Vietnam v tejto oblasti napredoval dokonca rýchlejšie ako Čína.

To neznamená, že investovanie vo Vietname je bezproblémové. Existuje stále veľké množstvo prekážok. Zahraniční investori sa najčastejšie sťažujú na prebujnenú byrokraciu (rôzne povolenia treba získať duplicitne na viacerých úrovniach štátnej správy), nadhodnotený kurz vietnamského dongu, vysokú mieru korupcie, zmenu pravidiel “počas hry“ a nevýhody v porovnaní so štátnymi podnikmi. Problém je tiež s najímaním pracovnej sily, čo nie je možné uskutočniť priamo, ale len sprostredkovane, cez pracovné úrady.

Podľa prieskumu, uskutočneného v roku 1994, boli od počiatku vyjednávaní o investícii až po spustenie výroby potrebné 2 roky, zatiaľ čo domáce podniky na to potrebovali len rok.²⁸

²⁸ Jonathan Haughton, *Direct Investment in Vietnam*, 1999

Nespochybniteľná je úloha zahraničného kapitálu v celom procese transformácie. Aj v novom tisícročí je zahraničný kapitál jedným zo stavebných kameňov vietnamského hospodárstva. V roku 2002 sa PZI podieľali 13,5 % na tvorbe HDP, 35,4 % na priemyselnej produkcii, 24 % na tvorbe exportu a vytvorili až jednu štvrtinu príjmov štátneho rozpočtu.²⁹

Zaujímavým ukazovateľom je príliv PZI na 1000 USD vytvoreného HDP v porovnaní s ostatnými krajinami v regióne.

Tabuľka 13: Zahraničné investície na 1000 USD vytvoreného HDP

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Vietnam	27,8	32,2	48,4	67,9	124,8	116,1	105,2	108,5	80,2	56,3
Čína	9,8	11,6	26,7	63,7	62,3	51,2	49,2	49	45,5	40,8
Malajzia	61,0	85,9	88,1	89,5	63,2	66,6	73,5	66,1	40	47,3
Filipíny	12,4	12,2	14,6	22,8	24,8	19,7	18,3	15,2	26,9	9,8
Južná Kórea	3,5	4	2,6	2,2	2,6	3,0	4,8	7,0	16,8	25,4
Thajsko	30,0	20,7	19,0	14,4	9,3	11,9	13,0	24,2	63,6	49,1

Zdroj: [www.undp.org.vn/undp/unews/mr/2000/eng/1127%20\(UNTAD\)e.htm](http://www.undp.org.vn/undp/unews/mr/2000/eng/1127%20(UNTAD)e.htm)

Mimoriadne vysoký bol podiel PZI na HDP v polovici 90. rokov, keď dokonca dvakrát prevyšoval rovnaký ukazovateľ v Číne.

8.3. Motívy zahraničných investorov

Vietnamská pracovná sila je mladá, usilovná, relatívne vzdelaná, a čo je pre zahraničných investorov najdôležitejšie, je lacná. Pri rýchlom rozvoji tzv. ázijských tigrov (Taiwan, Hong Kong, Singapur a Južná Kórea) sa v týchto krajinách podstatne zvýšili výrobné náklady. Mnoho podnikov bolo postavených pred voľbu. Buď sa výroba presunie inde, alebo zaniknú.

²⁹ GSO 2004

Významným motívom je tiež výhodná geografická poloha Vietnamu. Krajina sa nachádza v centre v súčasnosti najrýchlejšie sa rozvíjajúceho regiónu na svete. Atraktívnou destináciou pre zahraničné investície v tejto oblasti je samozrejme Čína, ale Vietnam je vhodná voľba pri snahe diverzifikovať investičné portfólio a znížiť tak riziko.

Podstatná je tiež snaha vietnamskej vlády pokračovať v reformách a budovať relatívne otvorenú ekonomiku. Otázny je vplyv Komunistickej strany. KSV sa hospodársky zdiskreditovala počas snahy zaviesť v krajine plánované hospodárstvo, preto v zahraničí stále pretrvávajú určité obavy z vplyvu strany na rozhodnutia vlády. Vo vnútri strany existuje viac názorových platforiem, ale zatiaľ racionálne opatrenia vysoko prevládajú nad ideologickými.

8.4. Rôzne fázy prívlu PZI

Príliv zahraničných investícií do Vietnamu môžeme rozdeliť do troch období:

1. **1988-1994** – zahraničný kapitál bol investovaný hlavne v oblasti ropy a zemného plynu. (až 80 % všetkých PZI). Išlo o investície vo veľkých finančných objemoch. Ropa sa v tomto období stala hlavnou vietnamskou exportnou komoditou.
2. **1994- 1997-** išlo o obdobie pred ázijskou finančnou krízou³⁰. Smer investícií sa zmenil v prospech priemyslu (ťažký priemysel 21 %, ľahký priemysel 13 %, potravinársky priemysel(hlavne rybolov) 6 %). Veľa sa investovalo tiež do nehnuteľností, hlavne do výstavby hotelov a turistických centier, čo súviselo s rozvojom cestovného ruchu. Najviac investícií v tomto období plynulo do Vietnamu z Juhovýchodnej Ázie, kde prebiehal hospodársky boom. Vietnam tak získal jednoduchší prístup na trhy krajín z tohto regiónu.
3. **1998** – po ázijskej finančnej kríze došlo k prudkému oslabeniu prílivu zahraničných investícií. Dôvodom boli vlastné problémy hlavných investorov, ale tiež spomalenie ekonomických reforiem.

³⁰ dôsledky ázijskej finančnej krízy vid' v dodatku

8.5. *Teritoriálne rozmiestnenie zahraničných investícií*

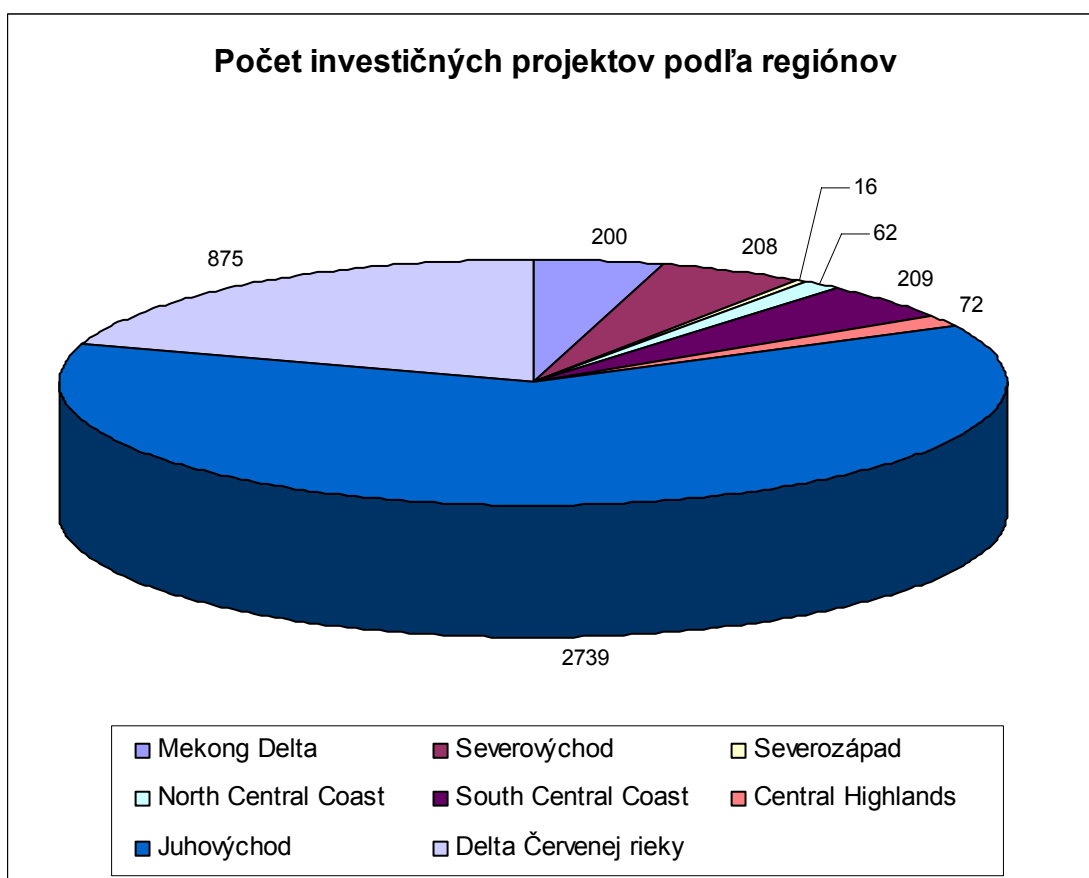
Zahranční investori uprednostňujú oblasti s rozvinutou infraštruktúrou, preto väčšina investícií prichádza do juhovýchodnej časti krajiny a do veľkých miest.

Tabuľka 14 : Teritoriálne rozmiestnenie zahraničných investícií(v mil USD)

	Počet projektov	Prisľúbené investície	Realizované PZI
Mekong Delta	200	1071,2	543,8
Severovýchod	208	1696	699,3
Severozápad	16	65,4	25,4
North Central Coast	62	891,5	353,9
South Central Coast	209	2974,3	1574,8
Central Highlands	72	939,2	167,7
Juhovýchod	2739	21538,2	9455
Delta Červenej rieky	875	11049,9	5501,1
Spolu	4381	40225,5	18321

Zdroj: www.vietnam-tourism.com/vietnam-gov/e-pages

Obrázok 1:

Zdroj: www.vietnam-tourism.com/vietnam_gov/e_pages

8.6. Ďalšie formy zahraničného kapitálu

PZI sú jednoznačne najväčším zdrojom zahraničného kapitálu vo Vietname. Dlhodobo pokrývajú viac ako jednu polovicu deficitu zahranično-obchodnej bilancie. Vo Vietname stále neexistuje burza cenných papierov, takže zvyšok deficitu zahranično-obchodnej bilancie je tiež pokrytý zo zahraničných zdrojov – zahraničnej pomoci, krátkodobých bankových pôžičiek a finančných prostriedkov od zahraničných Vietnamcov.

8.6.1. Zahraničná pomoc

Najväčší podiel zahraničnej pomoci plynie do krajiny ako oficiálna rozvojová pomoc³¹ (Official Development Assistance- ODA). Inštitúcie ako Svetová Banka a MMF používajú tento nástroj na hospodársky rozvoj v menej vyspelých krajinách sveta.

K najväčším poskytovateľom ODA patria nadnárodné inštitúcie ako skupina Svetovej Banky a Ázijská banka pre rozvoj (Asian Development Bank - ADB). Z národných štátov je najväčším donorom Japonsko, ďalej Švédsko, Francúzsko, Taliansko a Nemecko.

Zaujímavé je Japonsko, ktorého pomoc v polovici 90. rokov predstavovala až jednu tretinu celkovej zahraničnej pomoci vo Vietname. Pritom Japonsko ani zďaleka nepatrí medzi najväčších investorov v krajine. Jeho motívy sú pravdepodobne politické, snaží sa získať v tomto regióne silných spojencov s ktorými by tvorilo protiváhu voči Číne.

Medzinárodné finančné inštitúcie sprísnilo po ázijskej finančnej kríze v roku 1997 poskytovanie rozvojov pomoci pre väčšinu ázijských krajín, čo sa dotklo aj Vietnamu. Skupina Svetovej Banky žiadala za ďalšie poskytnutie prostriedky záruku ďalších ekonomickým reforiem.

³¹ Definícia ODA podľa OECD – oficiálna rozvojová pomoc je definovaná ako súhrn transferov do rozvojových zemí a multilaterálnych inštitúcií, ktoré sú poskytované oficiálnymi úradmi, ako sú vlády štátov, regionálne vlády alebo ich výkonnými orgánmi. Každá transakcia musí spĺňať nasledujúce kritériá:

1. pomoc je poskytovaná s cieľom podporiť ekonomický rozvoj a blahobyt v menej vyspelých krajinách sveta
2. pomoc nesmie mať komerčný charakter a musí obsahovať grantovú zložku, ktorá tvorí minimálne 25 % celkovej čiastky. ODA zahrňuje aj administratívne náklady spojené s jej poskytnutím.

Prehľad prisľúbenej a skutočne realizovanej zahraničnej pomoci sa nachádza v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 15 : Prehľad zahraničnej pomoci (1993- 2001)

Rok	Závazky (v miliónochUSD)	Skutočné výdaje (v miliónoch USD)
Celkovo	19,940	9,571
1993	1,810	413
1994	1,940	725
1995	2,260	737
1996	2,430	900
1997	2,400	1,000
1998	2,200	1,242
1999	2,210	1,350
2000	2,400	1,650
2001	2,400	1,500

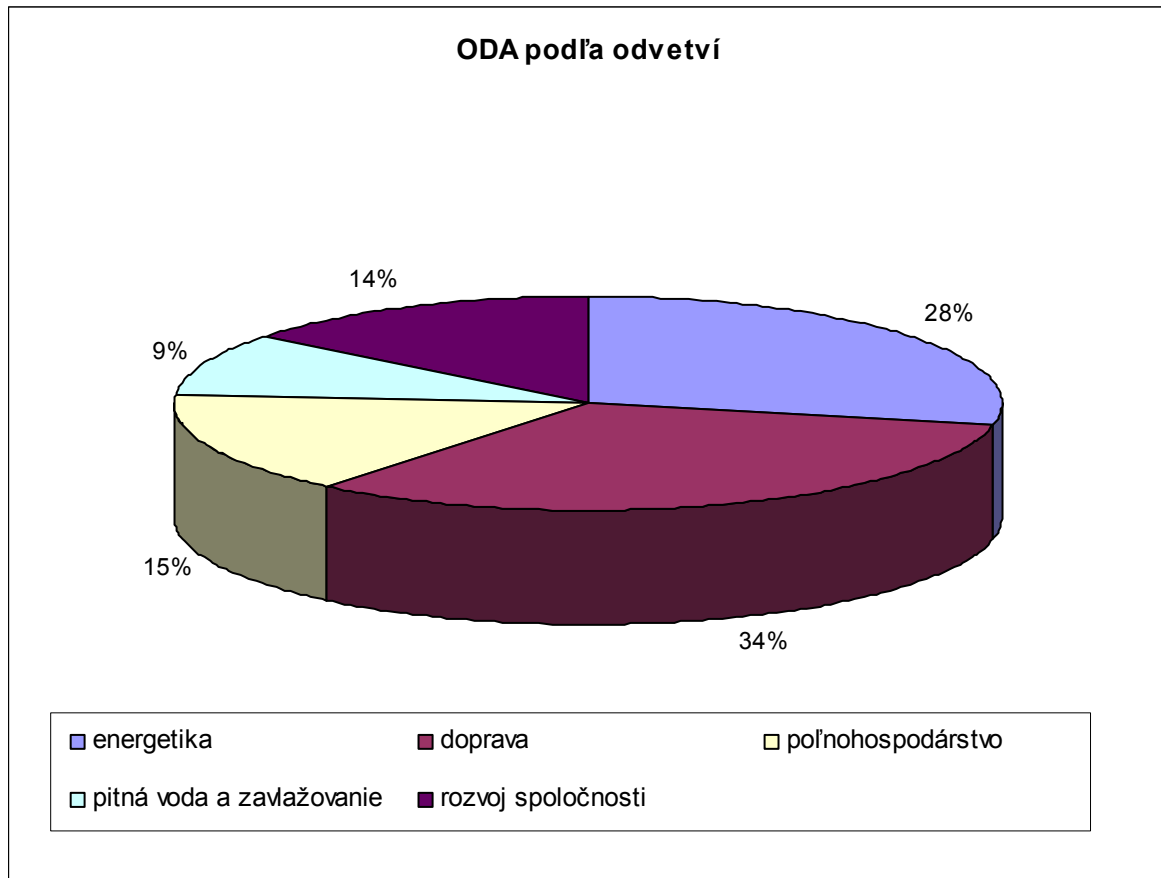
Zdroj: Ministerstvo plánovania a investícií

V posledných rokoch sa efektívnosť ODA projektov zvýšila, rovnako ako sa zväčšil podiel skutočne realizovanej ODA na prisľúbenej. Celkový objem uskutočnených projektov od roku 1993 do roku 2001 dosiahol 9 571 miliónov USD, čo predstavovalo viac ako 50 % prisľúbenej ODA.

Prostriedky z ODA boli pridelené do sektorov podľa vládnej priority. 24 % týchto prostriedkov bolo umiestnených do energetiky, 27,5% na rozvoj dopravy, 12,74% na poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, 7,8% na zabezpečenie pravidelných dodávok pitnej vody a zavlažovacie projekty a 11,87% na rozvoj spoločnosti, vzdelanie, vedu a výskum a životné prostredie.³²

³² www.mpi.gov.vn/oda/odainvn/2005/6

Obrázok 2:

Zdroj: www.mpi.gov.vn/oda

Zahraničná rozvojová pomoc, ktorá prichádza do krajiny je rozmiestnená nerovnomerne. Veľká časť prostriedkov je investovaná vo vyspelých juhovýchodných regiónoch a veľkých mestách ako Hanoj a Ho Či Minove Mesto a do zaostalých horských oblastí sa dostáva len málo prostriedkov. Zahraniční darcovia vytvárajú tlak aby bola pomoc umiestňovaná do regiónov, ktoré to najviac potrebujú. Kým v roku 1995 bolo mimo veľkých miest umiestnených len 29 ODA, v roku 1998 to už bolo 48 %.³³

³³ Overview of ODA in Vietnam, 1999

8.6.2. Finančné prostriedky od zahraničných Vietnamcov

V roku 1995 do Vietnamu oficiálne prišlo 443 miliónov USD vo forme privátnych transferov väčšinou od zahraničných Vietnamcov.³⁴ Podľa výskumu, domácnosti, ktoré tieto transfery obdržia ich väčšinou minú na spotrebu (vrátane školských poplatkov). Vláda sa v roku 1997 snažila zdanit' tieto transfery, ale po pár mesiacoch 5 % daň zrušila.

Predpokladá sa, že mnoho zahraničných Vietnamcov takto neoficiálne investovalo do menších projektov. Vyhli sa tak oficiálnej administratívnej procedúre pri štandardných zahraničných investíciách.

Postoj vlády k týmto finančným prostriedkom je rozporuplný. Na jednej strane zahraničné peniaze víta, tým viac, ak sú spojené s príchodom nových technológií a know-how. Na druhej strane väčšina emigrantov v zahraničí patrí medzi odporcov súčasného režimu, preto je každý zahraničný Vietnamec považovaný za určité riziko. Iba v USA žije viac ako milión Vietnamcov, mnoho z nich je politicky aktívnych a často upozorňujú na nedodržiavanie ľudských práv v krajine.

8.7. Porovnanie s Čínou

Dôležitosť zahraničných investícií vo Vietname môžeme porovnať s Čínou, ktorej hospodárstvo má s Vietnamom veľmi podobné charakteristiky. Čína zahájila ekonomické reformy zhruba 10 rokov pred Vietnamom, ale nenapredovala rovnako rýchlo.

Podiel prisľúbených priamych zahraničných investícií na HDP bol vo Vietname jednoznačne vyšší ako v Číne. Kým v Číne sa tento podiel v rokoch 1979 až 1990 pohyboval okolo 2 % na HDP, vo Vietname od roku 1988, keď boli zákonom povolené zahraničné investície podiel PZI na HDP neklesol pod 7 %.³⁵ Toto prinášalo aj určité riziká. Keby sa zhoršili makroekonomické podmienky, alebo by sa zmenilo reformné smerovanie krajiny, príliv investícií by sa mohol

³⁴ Vietnam Living Standard Survey

³⁵ Jonathan Haughton, Direct Investment in Vietnam, 1999

zastaviť, čo by spomalilo hospodársky rast. Vietnamská vláda preto muselo pokračovať vo vytváraní výhodných podmienok pre zahraničných investorov.

Ďalší rozdiel je vo veľkosti projektov financovaných zo zahraničných investícií. Priemerné projekty sú vo Vietname väčšie ako v Číne. Čína veľké investičné projekty financuje z vlastných zdrojov, a väčšinu ostatných investícií predstavujú spoločné podniky (joint ventures) s Hong Kongskými firmami. Ich výhodou je, že dokonale poznajú čínske podnikateľské prostredie a môžu si dovoliť operovať v menších objemoch. Väčšina PZI do Vietnamu prichádza takisto formou joint ventures so štátnymi podnikmi. Kým sa investovanie vo Vietname nezjednoduší, šancu na úspech budú mať iba veľké projekty. Zahraniční investori sa obávajú, že menšie projekty by neboli rentabilné.

Rozdielna je tiež teritoriálna diverzifikácia PZI v oboch krajinách. Kým do Číny podstatná časť zahraničných investícií prichádza cez Hong Kong, vo Vietname je zloženie investorov pestrejšie. Koncom 20. storočia podiel žiadnej z krajín investujúcich vo Vietname neprekročil 20 %.³⁶ To môže byť považované za výhodu, vďaka menšej citlivosti na hospodárske výkyvy v investorských krajinách.

8.8. Záver

Od roku 1986 sa Vietnam podstatne otvoril celému svetu. Najviac evidentné je to v oblasti zahraničných investícií, ktoré tvoria viac ako polovicu všetkých investícií v krajine. Keď sa vietnamská vláda rozhodla prijať zahraničné investície, musela tiež prijať pravidlá hry, bežné v tržných ekonomikách. To znamenalo uvoľniť prístup k informáciám, zabezpečiť fungovanie trhov a povoliť vnútornú migráciu pracovných síl.

Napriek niektorým negatívam, konzervatívne aj reformné názorové prúdy vo Vietname sa zhodujú, že PZI pomohli transformovať vietnamskú ekonomiku v relatívne krátkom čase a v skutočnosti k tomuto nástroju neexistuje žiadna rovnocenná alternatíva.

³⁶ Jonathan Haughton, *Direct Investment in Vietnam*, 1999

V porovnaní s ostatnými formami zahraničného kapitálu majú PZI určité výhody. Väčšinou smerujú do produktívnych odvetví, pri politickej alebo hospodárskej kríze nie je možné PZI v krátkom čase presunúť do inej krajiny, ak sa to často stáva pri krátkodobom kapitále. Spolu s PZI si prijímajúca krajina zabezpečí aj vstup na zahraničné trhy a technologické know-how.

Pretože väčšina PZI vo Vietname predstavovala *Joint Ventures* so štátnymi podnikmi, ostala podstatná väčšina strategického priemyslu pod kontrolou štátu.

Vietnamská vláda vždy vítala zahraničnú finančnú pomoc, pretože to považovala za výhodné pre krajinu. Ale poskytovatelia zahraničnej pomoci, hlavne Svetová Banka a MMF začali v poslednom čase ďalšiu pomoc podmieňovať pokračovaním v reformách. Tento tlak by mohol oslabiť odpor voči ďalším reformám v časti Komunistickej strany, čo vítajú hlavne proreformní vietnamskí politici.

Medzinárodné inštitúcie vyvíjajú najsilnejší tlak v oblasti štátnych podnikov. Sú za rýchlu privatizáciu, kým konzervatívnym vietnamským politikom vyhovuje súčasné pomalé tempo.

Otázny je vplyv zahraničných investícií na politický systém. Komunistická strana zatiaľ nepovolila žiadne opozičné strany, všetky médiá sú zatiaľ pod kontrolou štátu a strana sa aktívne podieľa na strategických rozhodnutiach vlády. Ale v skutočnosti ekonomické zmeny poznamenali aj politický systém. V posledných voľbách uspeli niekoľkí nezávislí kandidáti, tlačené médiá majú väčšiu slobodu, celkovo sa posilnila občianska spoločnosť. S ekonomickým rastom, silne podporeným zahraničnými investíciami sa zlepšil prístup k informáciám a musela sa zlepšiť mobilita pracovných síl.

9. Boj s chudobou

V 80. rokoch patrilo Vietnam medzi najchudobnejšie krajiny sveta. Ešte začiatkom 90. rokov žilo podľa odhadov Svetovej Banky až 51 % populácie pod hranicou chudoby. Podiel chudobných bol vyšší na vidieku (57 %) ako v mestách (26 %).³⁷ Medzi vládne priority preto patrilo vedľa ekonomického rastu aj boj s chudobou. Počas 90. rokov sa dá hovoriť o veľkom úspechu vietnamskej vlády v boji s chudobou.

Na boj s chudobou mali vplyv aj vládne opatrenia v oblastiach spomínaných vyššie v tejto práci. Jednak to bolo zabezpečenie fungovania tržného mechanizmu, ale aj opatrenie týkajúce sa štátnych podnikov. Štát tiež zohral hlavnú úlohu pri investíciách do infraštruktúry, ktorá mala veľký vplyv na boj s chudobou vo vidieckych oblastiach. Väčší dôraz mal byť kladený na formovanie ľudského kapitálu – investície do vzdelania, zdravia, zavedenie plánovaného rodičovstva atď.

Úspech pri potláčaní chudoby nebol dosiahnutý vďaka dokonalej stratégii alebo systematickému plánu. Dá sa povedať, že zmiernenie chudoby bolo skôr následkom stratégie hospodárskeho rastu, ktorá prinášala výhody aj v ostatných oblastiach, ako nejakej konkrétnej stratégie pre boj s chudobou. Aj keď hospodársky rast vo Vietname pomohol mnohým ľuďom dostať sa nad hranicu chudoby, bol tiež spojený s prehĺbovaním rozdielov medzi chudobnými a bohatými a medzi mestským a vidieckym obyvateľstvom.

Z tohto dôvodu vláda používa termíny ako „chudobné oblasti“ alebo „chudobné obce“. Označuje takto miesta, kde je percento chudobných oveľa vyššie a životný štandard oveľa nižší, ako je celoštátny priemer. Takéto oblasti sú charakteristické nevhodnými prírodnými podmienkami (neúrodná pôda, časté prírodné katastrofy...) a slabou infraštruktúrou.

³⁷ Vietnam Living Standard Survey, 1993

Vláda rozlišuje dva druhy chudoby³⁸. Príjem skupiny „chudobných“ je menší ako minimum stanovené na pokrytie nákladov na potraviny, šatstvo, ubytovanie, zdravotnú starostlivosť, vzdelanie a cestovanie. Aby bolo možné odlíšiť chudobných od veľmi chudobných, vietnamská administratíva definuje ešte skupinu tzv. „hladujúcich“. Príjem tejto skupiny nestačí ani na zabezpečenie základných potravín a samotné prežitie. Táto skupina trpí niekoľko mesiacov do roka nedostatkom potravín a často je odkázaná na vládnu alebo inú pomoc. Väčšina medzinárodných organizácií uznáva limit 2 100 kalórií denne na osobu. Ak príjem nestačí na zabezpečenie takéhoto množstva jedla, je osoba považovaná za veľmi chudobnú.

Na základe týchto definícií odhadla Svetová Banka spoločne s vietnamským Štatistickým úradom podiel chudobných a veľmi chudobných na 58 %, respektíve 25% v roku 1993 a 37 %, respektíve 15 % v roku 1998.

Nezávisle na použítom kritériu vidíme, že percento chudobných medzi rokmi 1993 a 1998 značne pokleslo. Tento pokles bol silnejší v mestských, ako vo vidieckych oblastiach. V mestách podiel chudobných klesol z 25 % na 9 %, kým na vidieku zo 66 % na 46 %³⁹. Chudoba na vidieku ostala aj naďalej vážnym problémom.

³⁸ Ministerstvo práce a sociálnych vecí

³⁹ Living Standards Measurement Surveys 1992/1993 a 1997/1998

Tabuľka 16 : podiel chudobných a veľmi chudobných na vietnamskej populácii (%)

	Veľmi chudobní		Chudobní	
	1993	1998	1993	1998
Celkom	24,9	15,0	58,1	37,4
Mestská populácia	7,9	2,3	25,1	9,0
Vidiecka populácia	29,1	18,3	66,4	44,9

Zdroj: World Bank, Vietnam Development Report 2000: Vietnam attacking poverty

Pokles podielu chudobných obyvateľov sa líšil podľa jednotlivých regiónov. Počet chudobných klesal vo všetkých regiónoch, ale rozdielnym tempom. Najväčší pokles bol v regióne delty Červenej rieky, kde podiel chudobných klesol z 63 % na menej ako polovicu, 29 %. V roku 1993 bola táto oblasť tretia najchudobnejšia zo siedmych regiónov, o päť rokov neskôr už patrila spolu s Juhovýchodom (vrátane Ho Či Minovho Mesta) medzi regióny s najnižším podielom chudobných. Juhovýchod, ktorý mal už v roku 1993 najnižší podiel chudobných, zaznamenal pokles chudobných z 33 % na 8 %. Naopak oblasť Central Coast a delta Mekongu zaznamenali len malý pokles chudoby. V oblasti delty Mekongu, pri hraniciach s Kambodžou mal na tom veľký podiel aj tajfún Linda, ktorý tu spôsobil veľké škody v novembri roku 1997⁴⁰.

Tri oblasti s najväčším podielom chudoby sú regióny Northern a Central Uplands (oblasti obývané hlavne etnickými menšinami) a región North Central Coast, ktorý má veľmi nepriaznivé prírodné podmienky. Do týchto oblastí smeruje tiež najväčší podiel humanitárnej pomoci. V roku 1998 žila viac ako jedna tretina chudobných v deltách Mekongu a Červenej rieky.

⁴⁰ Living Standards Measurement Surveys 1992/1993 a 1997/1998

Vzdialené horské oblasti (hlavne Northern Uplands, kde žije až 28 % chudobných⁴¹), obývané etnickými menšinami, trpia ťažkými ekonomickými podmienkami. Dôvodom je izolácia od zvyšku krajiny a hornatý terén. Niektoré z týchto oblastí majú potenciál priblížiť sa celoštátnemu priemeru, za predpokladu systematických investícií, predovšetkým do infraštruktúry.

Oblasť Centrálného Pobrežia je charakteristická neúrodnou pôdou a nepriaznivým podnebím, čo brzdí rozvoj poľnohospodárstva. Výhodou tejto oblasti je dobrý prístup na významné trhy a vzdelané obyvateľstvo, čo by mohlo byť využité v úzko špecializovanom poľnohospodárstve (pestujú sa tu napríklad netradičné korenia na export). Alternatívou je tiež rozvoj iných ako poľnohospodárskych odvetví.

Ďalšou krízovou oblasťou je delta Červenej Rieky, aj keď v tejto oblasti nastal koncom 90. rokov v potláčaní chudoby značný posun k lepšiemu. Problémom je nedostatok kvalitnej pôdy. Možnosťou ako tento nedostatok riešiť je rozvoj intenzívneho poľnohospodárstva a podpora menších priemyselných projektov.

Oblasť delty Mekongu zaznamenala oveľa menší pokles podielu chudobného obyvateľstva ako delta Červenej Rieky, napriek vhodnejším klimatickým a prírodným podmienkam. Táto oblasť má vysoký potenciál pre rozvoj poľnohospodárstva, jediným nedostatkom sú v poslednom období relatívne časté povodne.

⁴¹ V regióne Central Highlands žije viac ako 50 % obyvateľstva pod hranicou chudoby, ale táto oblasť je riedko osídlená, takže to je len 5 % všetkých chudobných vo Vietname.

Tabuľka 17: podiel chudobných podľa regiónov v rokoch 1993 a 1998 (%)

Región	Podiel chudobných v %	
	1993	1998
Northern Uplands	78,6	58,6
Delta Červenej Rieky	62,9	28,7
North Central	74,5	48,0
Central Coast	49,6	35,2
Central Highlands	70,0	52,2
Juhovýchod	32,7	7,6
Mekong Delta	47,1	36,9

Zdroj: World Bank, Vietnam Development Report 2000: Vietnam attacking poverty

Je dôležité rozlišovať medzi chudobou v zaostalých regiónoch a chudobou v rozvinutých oblastiach. Chudoba spôsobená nevhodnými podmienkami, či už prírodnými alebo ekonomickými, v zaostalých oblastiach, si vyžaduje iný spôsob riešenia ako chudoba v relatívne rozvinutých oblastiach, spôsobená neschopnosťou určitej časti obyvateľstva využívať výhody hospodárskeho rastu.

Životný štandard väčšiny obyvateľov sa počas 90. rokov podľa viacerých sociálnych indikátorov zlepšil. Kojenecká úmrtnosť bola v roku 2000 polovičná v porovnaní s rokom 1990, počet vidieckych obyvateľov s prístupom k bezpečnej pitnej vode sa zdvojnásobil, až 95 % detí sa zapísalo do základnej školy a stredná očakávaná dĺžka života sa zvýšila z 64 rokov v roku 1990 na 68 rokov v roku 2000.

88 % obcí malo prístup k elektrickej energii a 95 % obcí bolo prístupných automobíľom.

Kvalita života je vo Vietname vyššia ako je bežné u krajín s podobným HDP na obyvateľa. V roku 1999 bol Vietnam na 167. mieste na svete podľa kritéria HDP na obyvateľa, ale na 101. mieste podľa kritéria Indexu ľudského rozvoja⁴².

9.1. *Hospodársky rast a boj s chudobou*

Počas 90. rokov prebiehal vysoký hospodársky rast spoločne s potláčaním chudoby. Väčšina ekonómov sa zhoduje, že stratégia vysokého hospodárskeho rastu znamená vyššie priemerné príjmy, čo znižuje počet ľudí žijúcich pod hranicou chudoby.

Po reformách Doi Moi vietnamská vláda presadzovala práve politiku vysokého hospodárskeho rastu a modernizácie. V sociálnej oblasti sa vláda sústredila na pomoc najchudobnejším vrstvám obyvateľstva, z ktorých väčšina žije vo vzdialených, ťažko prístupných oblastiach. Nešlo priamo o finančné dotácie, ale skôr snahu smerovať do týchto oblastí investície (hlavne do infraštruktúry), ktoré mali pomôcť tieto oblasti sprístupniť a tým aj zlepšiť prístup na celonárodný trh.

Táto stratégia bola pravdepodobne správna, pretože v chudobnej krajine ako Vietnam nebolo z čoho prerozdeľovať v prospech chudobných. Hospodársky rast tak bol základnou podmienkou na odstránenie chudoby. To znamená, že pri tak nízkom priemernom príjme ako vo Vietname je najprv nutné vytvoriť určité výrobné kapacity, ktoré vytvoria určité hodnoty a až neskôr tieto hodnoty prerozdeľovať.

Napriek vysokému tempu hospodárskeho rastu Vietnam stále zostal chudobnou krajinou s priemerným príjmom na obyvateľa len o málo prevyšujúcim 400 USD. Na takej úrovni rozvoja ako sa Vietnam nachádzal koncom 80. rokov nebolo možné zvýšiť príjmy chudobného obyvateľstva bez toho, aby rapídne rástol celkový národný dôchodok.

⁴² HDI- Human Development Index

Ďalším dôvodom pre pokles chudoby bola liberalizácia trhov. Prvé reformy pomohli liberalizovať poľnohospodársky trh, čo naštartovalo rast v poľnohospodárstve a príbuzných odvetviach. Väčšina vidieckeho obyvateľstva sa realizovala v poľnohospodárstve, takže rozvoj týchto odvetví zvyšoval ich príjem. Ďalšie reformy zase pomohli rozvoju malých a stredných podnikov, čo zase znamenalo vyššie príjmy v mestských oblastiach.

Napriek tomu, že sa darilo redukovať počet chudobných, problémom ostala stále sa zvyšujúca nerovnosť v príjmoch rôznych skupín obyvateľstva. Podľa vlastného výskumu vietnamskej vlády príjmy najchudobnejšej časti obyvateľstva rástli pomalším tempom ako príjmy strednej triedy a príjmy strednej triedy zase rástli pomalším tempom ako príjmy najbohatšej skupiny obyvateľstva. Od roku 1993 do roku 1998 sa výdaje 10 % najbohatších Vietnamcom zvýšili o 53,3 %, kým výdaje 10 % najchudobnejších Vietnamcov sa zvýšili len o 23,3 %.⁴³

Takže aj keď sa znížil počet chudobných, tempo rastu príjmov najchudobnejšej skupiny obyvateľstva je nižšie ako priemer. Tiež rozdiel v príjmoch mestského a vidieckeho obyvateľstva je značný a táto medzera sa stále zväčšuje.

9.2. Chudoba na vidieku

Najviac chudobných žije v oblastiach, kde je málo prírodných zdrojov a ťažké prírodné podmienky, ako hornatý terén, vzdialené izolované oblasti. V týchto oblastiach sú tiež časté prírodné katastrofy. Takmer 90 % chudobných žije vo vidieckych oblastiach, kde ich príjem závisí na poľnohospodárstve. Úroda je nestabilná a závisí vždy na prírodných podmienkach a počasi.

Predovšetkým región delty Mekongu a centrálna časť krajiny sú často vystavené prírodným katastrofám (tajfúny, povodne). Často sa stáva, že kým veľa domácností unikne chudobe rovnaké množstvo ľudí sa stane chudobnými práve kvôli týmto prírodným katastrofám.

⁴³ Living Standards Measurement Surveys 1992/1993 a 1997/1998

Rozdiely v úrovni infraštruktúry tiež spôsobujú rast medzery v príjmoch, pretože komplikovaný prístup na trhy z oblastí so slabou infraštruktúrou brzdí rozvoj v mnohých chudobných oblastiach.

9.3. Chudoba v mestách

Miera chudoby je v mestských oblastiach nižšia, ale aj v rámci miest existujú veľké rozdiely v distribúcii výhod hospodárskeho rastu. Štátny zamestnanci a zamestnanci v odvetviach, ktoré sú predmetom zahraničných investícií sú na tom lepšie ako ostatní. Veľa ľudí, ktorý stratili zamestnanie z dôvodu reštrukturalizácie alebo iných dôvodov trpí stratou stáleho príjmu. V súkromnom sektore sú príjmy nízke a problémom je, že do tohto sektora stále prichádzajú nové pracovné sily z vidieka, čo ďalej tlačí na znižovanie príjmov.

Veľa migrantov za prácou sa oficiálne nezaregistruje v novom pôsobisku a títo ľudia majú často len prechodné zamestnania. Ich príjem nie je stály a nie sú schopný zabezpečiť si prístup k zdravotnej starostlivosti alebo vzdelaniu. Týchto migrantov nie je možné zahrnúť do oficiálnych štatistík, preto sa hovorí o skrytej chudobe.

9.4. Chudoba a vzdelanie

Kým vzdelanie samo o sebe nezabezpečuje dostatočný príjem, negramotnosť a absencia základného vzdelania môžu obmedziť prístup k pracovným príležitostiam. Všeobecná úroveň vzdelanosti je vo Vietname vzhľadom na štádium rozvoja v ktorom sa krajina nachádza, relatívne dobrá.

Rôzne programy na zníženie negramotnosti a zabezpečenie prístupu k základnému vzdelaniu sa neminuli účinkom. Úroveň gramotnosti dospelého obyvateľstva bolo v polovici 90. rokov takmer 95 %, a percento detí navštevujúcich základnú školu sa počas tejto dekády zvýšilo zo 75 % na 99,9 %.⁴⁴ Úroveň

⁴⁴ UNDP 2001

gramotnosti a školskej dochádzky vo Vietname je porovnateľná s krajinami, v ktorých je dôchodok na obyvateľa desať krát vyšší.

V otázke základného vzdelania bol dosiahnutý značný pokrok, ale v niektorých oblastiach sa objavili problémy, hlavne čo sa týka rovnosti pohlaví v prístupe ku vzdelaniu. Rastúce náklady na zápis do základných škôl a ostatné poplatky majú vo väčšej miere negatívny vplyv na vzdelanie ženského pohlavia. Tento rozdiel je ešte väčší v prípade vyššieho vzdelania. Toto môže vytvárať predsudky na pracovnom trhu a tiež ovplyvniť investície do ľudského kapitálu v prospech mužov. Na pracovnom trhu je viac lukratívnych príležitostí pre mužov ako pre ženy.

Chudoba je nielen efektom nízkeho vzdelania, ale často aj jeho príčinou. Na jednej strane slabé vzdelanie obmedzuje prístup k pracovným príležitostiam a tým aj k príjmom a na druhej strane chudobní nemajú prostriedky aby svojim deťom mohli umožniť vzdelávať sa. Vytvára sa tak uzavretý kruh, z ktorého je ťažké vystúpiť.

Výsledky Living Standard Measurement Survey ukázali, že miera chudoby klesá spolu so zvyšujúcou sa úrovňou vzdelania. Nízke vzdelanie rodičov má vplyv aj na budúcnosť ďalších generácií, keď ovplyvňuje rozhodnutia o vzdelaní.

Zlá zdravotná situácia je tiež jeden z faktorov, ktoré môžu zapríčiniť chudobu. Dôvodom je jednak strata príjmu kvôli neschopnosti pracovať a jednak náklady na liečbu. Preventívna liečba sa zlepšila, zaviedlo sa povinné očkovanie, klesol počet slepých z dôvodu nedostatku vitamínu A, zlepšila sa ochrana proti malárii, zlepšil sa prístup k čistej vode a prístup k zdravotnej starostlivosti na vidieku. Objavili sa prvé kroky k zavedeniu zdravotného poistenia a tak boli čiastočne kryté náklady na liečbu.

10. Zahraničná spolupráca

10.1. Vietnam a EU

Vietnam nadviazal s Európskou Úniou prvé diplomatické vzťahy v roju 1990. Odvtedy sa bilaterálne hospodárske a obchodné vzťahy rýchlo rozvíjali. Európska Únia sa stala vietnamským kľúčovým partnerom o zásadným trhom, ktorý absorbuje rôzne vietnamské produkty. Najviac sa do EU dováža obuv, textil, poľnohospodárske výrobky, drevený nábytok, plasty, elektronika a rybárske produkty. EU ako vysoko rozvinutá ekonomika môže tiež poskytnúť Vietnamu požadované technológie a materiály dôležité pre ďalší hospodársky rozvoj, industrializáciu a modernizáciu.

Európsku Úniu vo vzťahu k Vietnamu reprezentuje Delegácia Európskej Únie pre Vietnam⁴⁵. Delegácia zohráva dôležitú úlohu v politických, ekonomických a obchodných vzťahoch s Vietnamom a je hlavným zdrojom informácií o regióne pre ostatné orgány Európskej únie. Delegácia úzko spolupracuje so zastupiteľskými úradmi členských štátov Únie vo Vietname.

Za hlavné ciele spolupráce s Vietnamom si EU stanovila⁴⁶:

1. podporovať udržateľný rozvoj a zlepšovať životné podmienky obyvateľstva
2. podporovať integráciu Vietnamu do svetovej ekonomiky, predovšetkým pomocou asistencie pri hospodárskych a sociálnych reformách
3. podporovať v krajine prechod k otvorenej spoločnosti, založenej na právnom systéme a a rešpektovaní ľudských práv
4. šíriť dobré meno Európskej Únie

⁴⁵ založená v roku 1996

⁴⁶ <http://www.delvnm.cec.eu.int/en/>

17. júla 1995 bola podpísaná rámcová dohoda o spolupráci medzi Európskou komisiou a Vietnamom.⁴⁷ Táto dohoda mala 4 ciele: zvýšiť objem bilaterálneho obchodu a investícií, podporovať trvale udržateľný rast ekonomiky, podporovať úplný prechod na systém tržného hospodárstva a ochraňovať životné prostredie. Dohoda tiež obsahuje klauzulu, že rešpektovanie ľudských práv a dodržiavanie demokratických princípov a sú základom vzájomnej spolupráce.⁴⁸

V roku 2002 EU prijala novú stratégiu pre spoluprácu s Vietnamom pre obdobie 2002 – 2006, zameranú na udržateľný rozvoj a boj s chudobou. V tejto stratégii EU garantuje 162 miliónov euro na dve hlavné aktivity :

- podpora ľudského rozvoja predovšetkým v najchudobnejších oblastiach pomocou vzdelávania
- pomoc v ďalších reformách za účelom integrácie do regionálnej a svetovej ekonomiky

V tejto stratégii je tiež zahrnutá ochrana životného prostredia, rozvoj kultúry rovnosť pohlaví a reforma štátnej administratívy.

10.1.1. Obchodné vzťahy

Rýchly rozvoj vietnamskej ekonomiky po zahájení reforiem v druhej polovici 80. rokov mal značný vplyv na ekonomické a obchodné vzťahy EÚ a VSR. Za posledných desať rokov sa vzájomný obchod viac ako štvornásobil a v roku 2005 dosiahol 7,5 bilióna Euro. Vo vzájomnom obchode Vietnam dlhodobo vykazuje prebytok obchodnej bilancie, ktorý od roku 1997 prudko stúpa. (3,6 bilióna Euro v roku 2005⁴⁹)

V súčasnosti Európska Únia ako celok patrí k najväčším vietnamským obchodným partnerom a zároveň je aj dôležitým exportným trhom. Európske spoločnosti tiež do Vietnamu priniesli značné priame zahraničné investície, do roku

⁴⁷ dohoda vstúpila v platnosť 1. júna 1996

⁴⁸ Framework Co-operation Agreement between Vietnam and European Commission, 1995

⁴⁹ Eurostat

2005 v celkovom objeme takmer 4 bilióny Euro, čo radí Európsku Úniu na druhé miesto v rebríčku poskytovateľov PZI.⁵⁰

Obchodné vzťahy medzi Vietnamom a EU sa rozvíjali od začiatku 90. rokov, keď boli podpísané bilaterálne dohody ako Rámcová dohoda o ekonomickej, vedeckej a technologickej spolupráci (1990), Dohody o textile (1994, 1996, 1997, 2000, 2003) a Dohoda o obuvi (2000). Obojstranný objem obchodu sa zvýšil z 300 miliónov USD v roku 1990 na viac ako 2 miliardy USD v roku 1995 6,3 miliardy USD v roku 2003.

Tabuľka 18 : Vývoj zahraničného obchodu medzi Vietnamom a EU od roku 1990 (v miliónoch USD)

	Rok	Objem zahraničného obchodu
z	1990	300
d	1995	2000
r	2000	4100
o	2002	5000
j	2003	6300
:	2004	8600

Zdroj : www.mofa.gov.vn/en/tt_baochi/nr041126171753/ns050223103830.

V roku 2003 dosiahla hodnota vietnamského exportu do EU 6,5 miliardy USD, čo bolo 25 krát viac ako v roku 1990. Medzi 5 hlavných komodít patrila obuv (1,6 miliardy), textil (537 miliónov), káva a čaj (268 miliónov), ručne vyrobené predmety (172 miliónov) a ryby (153 miliónov).

⁵⁰ Eurostat, <http://www.delvnm.cec.eu.int/en/>

Čo sa týka importu, Vietnam dovážal s členských krajín EU hlavne strojárské výrobky a technológie. V roku 2003 dosiahla celková hodnota importu 1, 95 miliardy USD, čo bolo 15 krát viac ako v roku 1990. Medzi najdovážanejšie komodity patrili stroje, farmaceutické produkty, textil a kožené materiály, oceľ a hnojivá.

Okrem priamych obchodných vzťahov, európske spoločnosti exportujú do Vietnam cez sprostredkovateľov. Ide predovšetkým o Singapur, Hongkong, Taiwan, Japonsko a USA. V súčasnosti vo Vietname operuje viac ako 1000 pobočiek veľkých európskych spoločností v export-import aktivitách, bankovníctve, poisťovníctve a v oblasti podpory investícií.

Európska Únia je vo Vietname významným investorom. Ako celok je na špici zahraničných investorov v krajine, ale jednotlivé krajiny samostatne nepatria medzi najväčších investorov. Do decembra 2003 EU investovala vo Vietname 2,3 miliardy USD z celkových 5,8 miliardy. Prvé je Francúzsko, nasledované Holandskom.

Väčšina európskych investícií ide do oblasti spracovania ropy, do ťažkého priemyslu, stavebníctva, poľnohospodárstva a do oblasti služieb. Čo sa týka formy zahraničných investícií členské krajiny EU uprednostňujú Joint Ventures a spoločnosti so 100 % vlastníctvom.

Napriek pokroku vo vzájomnom obchode Európska Únia stále považuje za veľký problém bariéry vstupu na vietnamský trh. Európska Únia sa snaží v bilaterálnych rokovaníach dosiahnuť liberalizáciu vzájomného obchodu a toku investícií. Hlavným cieľom je odstránenie tarifných a netarifných prekážok pre import, odstránenie prekážok zahraničných investícií a rozvoj podnikateľského prostredia. Európska Únia plne podporuje urýchlený vstup VSR do WTO. Vietnamské členstvo vo WTO bude výhodné jednak pre Vietna a jednak pre obchodných partnerov EU nevyvímajúc. EU jednoznačne dokázala, že to s podporou vietnamského vstupu do WTO myslí vážne, keď sa v októbri 2004 stala prvým významným partnerom, ktorý pristúpil k bilaterálnym rokovaniam o vstupe.

10.2. Vstup do WTO

Vietnam podal prihlášku do WTO 4. januára 1995. Bola ustanovená pracovná skupina, ktorá sa skladala z 28 zástupcov členských štátov WTO. Úlohou tejto skupiny bolo dohliadať na prístupový proces a zabezpečiť aby bol obchodný režim vo Vietname kompatibilný s členskými štátmi WTO. Paralelne Vietnam viedol bilaterálne rokovania s niektorými členskými štátmi o colných tarifách a vzájomnom zjednodušení prístupu na trhy.

Podľa posledných informácií by sa mal Vietnam stať oficiálnym členom WTO v novembri 2006, pri príležitosti stretnutia lídrov OPEC, ktoré sa bude v novembri konať práve vo vietnamskom hlavnom meste Hanoi.

Vstupom do WTO by sa mala zavŕšiť vietnamská snaha plne sa etablovať vo svetovej ekonomike a stať sa významným hráčom vo svetovej ekonomike.

10.3. Regionálna spolupráca v rámci ASEAN

ASEAN je politická a ekonomická organizácia združujúca krajiny juhovýchodnej Ázie. Táto organizácia bola založená v auguste roku 1967. Zakladajúci členovia Malajzia, Thajsko, Indonézia, Singapur a Filipíny chceli založením tejto organizácie nenásilne proti komunizmu rozmáhajúcemu sa v regióne, menovite vo Vietname.

Neskôr sa priority tejto organizácie zmenili na ekonomické a cieľom bolo vybudovať v regióne juhovýchodnej Ázie oblasť voľného trhu. Členmi sú Brunej, Kambodža, Indonézia, Laos, Malajzia, Myanmar, Filipíny, Singapur, Thajsko a Vietnam.

Vietnam sa stal plnoprávnym členom ASEAN 28. júla 1995. Spolu s členstvom Vietnamu ASEAN v súčasnosti predstavuje trh so 420 miliónmi obyvateľov a kumulatívnym HDP 500 miliárd USD. Vstup Vietnamu tiež priblížil

splnenie cieľa – spojenie všetkých desiatich krajín v regióne juhovýchodnej Ázie pod jednu zastrešujúcu obchodnú organizáciu.

Prístup Vietnamu k viacerým dohodám v rámci ASEAN potvrdil vietnamskú snahu o ekonomickú spoluprácu v regióne a snahu otvoriť vietnamskú ekonomiku svetu pomocou liberalizácie obchodu.

Najvýznamnejšími exportnými partnermi z členských krajín ASEAN je Singapur (objem exportu v roku 2005 bol 209,4 miliónov USD) a Indonézia (objem exportu v roku 2005 45,1 milióna USD).

Najväčším dovozcom do Vietnamu je tiež Singapur (v roku 2005 objem importu 398,2 milióna USD), nasledovaný Thajskom (233,4 mil. USD), Malajziou (115,9 mil. USD) a Hongkongom (102 mil. USD).

10.4. Obchodná a ekonomická spolupráca s ČR

Zmluvná základňa

Česká Republika má s Vietnamskou Socialistickou Republikou podpísaných 6 bilaterálnych dohôd.⁵¹

1. Dohoda medzi vládou ČR a vládou VSR o vzájomnom zamestnávaní českých a vietnamských občanov (Hanoj, 4.6.1994).
2. Obchodná dohoda medzi vládou ČR a vládou VSR (Praha, 22.8.1994). V rámci harmonizácie s legislatívou EU bolo dohodnuté ukončenie platnosti tejto dohody ku dňu prístupu ČR do EU. Nová Dohoda o hospodárskej spolupráci bola podpísaná 13.9.2005 v Prahe.
3. Dohoda medzi vládou ČR a vládou VSR o vysporiadaní vzájomných pohľadávok a záväzkov (Praha, 14.6.1996) - účinnosť od 1.1.1996.
4. Dohoda medzi vládou ČR a VSR o leteckých službách (Praha, 23.5.1997) - v platnosti od 28.8.1997

⁵¹ Ministerstvo Zahraničných Vecí ČR

5. Zmluva medzi vládou ČR a vládou VSR o zabránení dvojitého zdanenia a zabránení daňovým únikom v oblasti daní z príjmu a z majetku (Praha, 23.5.1997).
6. Dohoda medzi vládou ČR a vládou VSR o podpore a vzájomnej ochrane investícií (Hanoj, 25.11.1997) - v platnosti od 9.7.1998

10.4.1. Bilancia vzájomného zahraničného obchodu

Stále značné vietnamské opatrenia na ochranu domáceho trhu, rozdielna komoditná štruktúra vzájomného obchodu a v minulosti liberálny prístup ČR k dovozu vietnamského spotrebného tovaru mali za následok tvorbu deficitu obchodnej a platobnej bilancie. Vývoj vzájomného obchodu v období 1998 – 2005 dokumentuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 19: Vývoj vzájomného obchodu v období 1998- 2005 (v miliónoch USD)

Rok	Obrat	Export ČR	Import ČR	Bilancia
1998	42,6	11,3	31,3	-20,0
1999	57,7	16,0	41,7	-25,7
2000	65,5	10,6	54,9	-44,3
2001	65,2	15,1	50,1	-35,0
2002	66,2	15,2	51,1	-35,9
2003	73,0	19,3	53,7	-34,4
2004	102,2	21,3	80,9	-59,6
2005	101,3	18,6	90,7	-72,1
2006 (1-3)	32,5	4,3	28,2	-23,9

Zdroj : Ministerstvo Zahraničných Vecí ČR, www.businessinfo.cz

10.4.2. Komoditná štruktúra vzájomného obchodu

V poslednom období sa komoditná štruktúra českého vývozu do Vietnamu menila v prospech výrobkov s väčšou pridanou hodnotou. Medzi hlavnými

položkami figurujú komodity ako zbrane a munícia, farmaceutické výrobky, stroje na spracovanie textilu, sklo a motocykle.

Štruktúra dovozu vietnamských výrobkov do ČR kopíruje štruktúru vietnamského exportu do EU. Jednoznačne najväčšiu položku tvorí dovoz obuvi, nasleduje textil a oblečenie, káva, potraviny elektronika a drevený nábytok.

11. Záver

Cieľom tejto práce bolo zmapovať hospodársky vývoj Vietnamskej Socialistickej Republiky od polovice minulého storočia až po súčasnosť. Podľa môjho názoru je dôležité hospodársky vývoj Vietnamu rozdeliť na dve fázy : fázu pred reformami *DOI MOI* (do roku 1986) a fázu po naštartovaní týchto štrukturálnych reforiem.

Pred rokom 1986 patril Vietnam k najchudobnejším krajinám sveta, mnoho obyvateľov trpelo hladom a krajina bola závislá na zahraničnej humanitárnej pomoci. Vojnové konflikty s Francúzskom a USA mali pre hospodárstvo fatálne následky. Niektoré krajiny v regióne v 60. a 70. rokoch nastúpili na reformnú cestu a dnes sa v odbornej literatúre označujú ako ANIZ- ázijské novo industrializované zeme. Vietnam sa nemohol vydať rovnakou cestou, pretože sa musel najprv spamätať z problémov spôsobených vojnovými konfliktami.

V 60. a 70. rokoch bola krajina politicky nestabilná, dochádzalo k častým zmenám vo vedení krajiny a v neposlednom rade k nestabilite prispela aj Studená vojna, ktorej bojiskom bol v juhovýchodnej Ázii, vďaka svojej histórii práve Vietnam. Systém centrálne plánovaného hospodárstva zlyhal.

V polovici 80. rokov sa v Komunistickej Strane Vietnamu dostala k moci platforma, ktorá presadzovala prechod od centrálne plánovanej ekonomiky k socialisticky orientovanej tržnej ekonomike. V krajine dostali zelenú reformy a vláda uznala, že pre rozvoj ekonomiky je nutné podporovať súkromné podnikanie a zapojenie krajiny do medzinárodného obchodu.

Kladné stránky reforiem sa dostavili čoskoro. Vietnam získal dôveru zahraničných investorov a stal sa dôveryhodným obchodným partnerom pre vyspelé krajiny a medzinárodné organizácie. Podľa kritéria rastu HDP je v súčasnosti Vietnam lídrom nielen v ázijskom regióne, aj keď treba zohľadniť nízku počiatočnú úroveň v porovnaní s rozvinutejšími krajinami sveta.

Zahraničné investície a zahraničný kapitál pochádzajúci od medzinárodných organizácií (Ázijská Rozvojová Banka, MMF, SB) zohrali v transformačnom procese významnú úlohu. Zahraničné zdroje boli pre Vietnam, totálne hospodársky vyčerpaný po vojnách s Francúzskom a USA, pravdepodobne jedinou možnosťou ako postaviť vietnamské hospodárstvo na nohy. Zahraničné investície neznamenali len príliv finančných prostriedkov, ale aj príliv do budúcnosti možno ešte dôležitejších moderných technológií a know-how.

S rozvojom a modernizáciou hospodárstva sa Vietnam postupne zapájal do svetovej ekonomiky. Najprv tvorili najväčší podiel poľnohospodárske produkty (ešte začiatkom 80. rokov musel Vietnam dovážať napríklad ryžu), postupne sa vďaka exportne orientovaným zahraničným investíciám uplatnili aj ostatné odvetvia. Aj súčasnosti však väčšinu exportu tvoria výrobky s nízkou pridanou hodnotou a nespracované suroviny (Vietnam je 3. najväčším vývozcom ropy v regióne). Proexportnou orientáciou Vietnam pripomína tzv. Ázijských Tigrov zo 70. rokov, ale asi by bolo príliš odvážne zaradiť ho do tejto skupiny, vzhľadom na odlišné podmienky vo svetovej ekonomike vtedy a teraz. V každom prípade však transformačný proces Vietnam zvládol úspešne.

Netreba zabudnúť na to, že podobne ako v Číne aj vo Vietname mali všetky reformy skôr ekonomický, ako politický charakter. Opozícia a disidenti sú často väznení, väčšina médií je stále pod kontrolou štátu, internet je cenzurovaný. Svet víta značný hospodársky pokrok krajiny, ale na rovnako rýchly politický pokrok smerom k demokracii si pravdepodobne ešte budeme musieť počkať. Smutné je, že aj niektoré vyspelé demokracie, v snahe neznepríateľiť si obchodného partnera, nad týmito skutočnosťami zatvárajú oči.

12. Dodatok 1: Vietnam a ázijská finančná kríza

Dnešná svetová, globálna ekonomika je celkom iná ako bola pred 10, 15 rokmi. Finančná a ekonomická integrácia spôsobila, že krajiny sú jedna na druhej viac závislé. Výsledkom je, že vývoj v jednej krajine môže mať väčší vplyv na ďalšie krajiny, ako to bolo v minulosti.

Vietnam, ako nová, rozvíjajúca sa ekonomika v procese modernizácie, nemal ešte rozvinuté sektory a inštitúcie, ktoré by predstavovali živnú pôdu pre šíriacu sa krízu. Finančné a peňažné trhy boli v období krízy v štádiu rozvoja a nedosiahli vysoký stupeň prepojenia s finančnými trhmi v susedných krajinách. Kríza mala napriek tomu vplyv na vietnamské hospodárstvo, aj keď podstatne menší ako na rozvinuté krajiny v regióne. Podobný priebeh mala kríza v Číne, Laose, Kambodži a Myanmar.

Dôsledky krízy sa prejavili vo finančnom a bankovom sektore, v zahraničnom obchode, pri tvorbe kapitálu a v neposlednom rade ovplyvnili zahraničné investície v krajine.

Finančný a bankový sektor

Na menovom trhu sa očakávala devalvácia vietnamského dongu (VND). To vyvolalo špekulačné transakcie domácich a zahraničných podnikov, ktoré pri obchodoch používali zahraničnú menu. Vklady v zahraničných menách rástli rýchlejšie ako vklady v domácej mene, menový trh sa vychýlil z rovnováhy. To vytváralo skutočný tlak na menové kurzy, existovala nestabilita na trhu so zahraničnými menami.

Devalvácia tiež negatívne pôsobila na trh s lokálnym poľnohospodárskymi komoditami, ceny týchto produktov klesali. Podniky tak predávali za nižšie ceny, mali nižšie príjmy a mali problém splácať úvery. Takto sa kríza preniesla aj do bankového sektora. Devalvácia VND spôsobila odklad úverových splátok a tiež znehodnotila aktíva vietnamských podnikov.

Zahraničný obchod

Susedné krajiny ako Thajsko a Malajzia devalvovali svoje meny v oveľa väčšej miere ako Vietnam, čo zhoršilo konkurencieschopnosť vietnamského exportu oproti regionálnym konkurentom. Znížil sa hlavne objem zahraničného obchodu s krajinami ASEAN, ktoré boli krízou najviac ovplyvnené, pretože pre nich bol vietnamský tovar drahší ako pred rokom 1997.

Ceny importovaných komodít z krajín ASEAN prudko klesali a boli oveľa nižšie ako vietnamské ceny. Výsledkom bolo že importované komodity a tovary zaplavili vietnamský trh a znížili dopyt po domácej produkcii. To viedlo k stagnácii domácej výroby v niektorých odvetviach. Nepomer medzi objemom exportu a importu negatívne vplýval na bežný účet obchodnej bilancie a spôsoboval schodok obchodnej bilancie.

Kapitál a zahraničné investície

Regionálna menová kríza mala svoj dopad na vierohodnosť a atraktivitu investičného prostredia v celom regióne vrátane Vietnamu. Vďaka kríze sa niektoré zahraničné investície úplne zrušili a ďalšie boli odložené. Najväčší podiel na zahraničných investíciách vo Vietname mali práve krajiny ASEAN a ANIZ a tie museli v tomto období riešiť vlastné problémy spôsobené krízou.

Akciový trh v roku 1997 prakticky neexistoval, čo znemožňovalo rýchle presuny kapitálu. Viac ako 80 % všetkých zahraničných investícií bolo dlhodobého charakteru, hlavne vo forme priamych zahraničných investícií a oficiálnej rozvojovej pomoci. Aj z týchto dôvodov sa investori nemohli jednoducho hneď po prepuknutí krízy stiahnuť z Vietnamu.

13. Dodatok 2 : Makroekonomické ukazovatele v novom tisícročí

Tabuľka: Vývoj základných makroekonomických ukazovateľov za posledných 5 rokov

Ukazovateľ	2000	2001	2002	2003	2004	2005
HDP v bežných cenách (mld. USD)	31,336	32,686	35,085	38,973	45,188	52,645
Prírastok HDP (v %)	6,7	6,8	7,1	7,26	7,7	8,4
HDP/obyvateľa (v USD)	403,6	415,4	440,1	483,1	547,7	640
miera inflácie (v %)	-0,6	3,8	4	3,7	9,5	7,6
nezamestnanosť: mesto (odhad v %)	6,5%	6,28	6,04	5,8	5,6	5,3
vidiek	cca 28 %	23,74	24,6	22	21,1	-
kurz VND k USD (31.12.) SBV, stred	14 514	15085	15393	15608	15780	15876

Tabuľka: Prognóza vývoja vietnamského hospodárstva podľa Svetovej banky

Makroekonomický ukazovateľ	Cielový priemerný ročný rast v rokoch 2001 až 2010 v %	Skutočný priemerný ročný rast v rokoch 1990 až 2000 v %
HDP	7 - 8	7,6
Poľnohospodárstvo	4	4,2
priemysel	10	11,2
služby	7	7,2
HDP/obyvateľ	5,8	6
príjmy z exportu	14	20,5
výroba exportného tovaru	18,5	28,2
pracovná sila	2,4	2,8

Tabuľka: Vývoj objemu produkcie základných poľnohospodárskych plodín (údaje v tis. ton)

Plodina	2000	2001	2002	2003	2004
čaj	314,7	340,1	423,6	448,6	487,6
káva	802,5	840,6	699,5	793,7	834,6
kaučuk (suchý latex)	290,8	312,6	298,2	363,5	400,1
korenie	39,2	44,4	46,8	68,6	73,6
podzemnica olejná	355,3	363,1	400,4	406,2	451,1
cukrová trstina	15044,3	14656,9	17120,0	16854,7	15879,6

Tabuľka: Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu
a) Export v r. 2005 (najvýznamnejší partneri)

Krajina	mil. USD
USA	515,9
EU	443,0
Japonsko	357,7
Čína	274,7
Singapur	209,4
Austrália	189,0
Tchaj-wan	85,3
Nemecko	81,9
Veľká Británia	79,5
Indonézia	45,1

b) Import v r. 2005 (najvýznamnejší partneri)

Krajina	mil. USD
Čína	436,9
Singapur	398,2
Tchaj-wan	385,5
Japonsko	345,2
Južná Kórea	255,0
Thajsko	233,4
EU	134,5
Malajzia	115,9
Hongkong	102,0
USA	66,3

Tabuľka: Komoditná štruktúra vietnamského zahraničného obchodu

Komoditná štruktúra vývozu (hlavné položky):

Komodita	2000	2001	2002	2003	2004
Ropa (mil. ton)	15,4	16,7	16,9	17,1	19,5
Uhlie (mil. ton)	3,3	4,3	6,0	7,3	11,6
Ryža (mil. ton)	3,5	3,7	3,2	3,8	4,1
Káva (tis. ton)	733,9	931,0	722,0	749,0	974,8
Kaučuk (tis. ton)	273,0	308,0	455,0	432,0	513,3
Čaj (tis. ton)	55,6	67,9	77,0	58,6	99,4
Arašidy (tis. ton)	76,0	78,2	106,0	82,0	44,9
Kešu (tis. ton)	34,2	43,6	62,0	82,0	105,1
Korenie (tis. ton)	36,4	57,0	78,4	74,0	111,9
Morské prod. (mil. USD)	1478,5	1816,4	2021,7	2199,6	2400,8
Textilné vyr. (mld. USD)	1,9	2,0	2,7	3,6	4,4
Obuv (mil. USD)	1471,7	1587,4	1875,2	2260,5	2691,6

Komoditná štruktúra dovozu (hlavné položky):

Komodita	2000	2001	2002	2003	2004
Železo, oceľ (mil. ton)	2,8	3,9	4,9	4,6	5,2
Hnojivá (mil. ton)	4,0	3,3	3,8	4,1	4,1
Motocykle (mil. USD)	786,9	634,8	422,7	328,7	452,1
Automobily (tis. ks)	16,4	28,3	29,4	21,4	22,6
Textil. tkaniny (mil. USD)	237,3	228,4	272,6	317,5	338,8
Plasty (mil. USD)	530,6	551,0	613,5	829,0	1190,9
Insekticídy (mil. USD)	143,5	102,8	116,5	116,1	210,1

Tabuľka: Poradie najväčších zahraničných investorov (podľa skutočne investovaného kapitálu) do polovice októbra 2005

Poradie	Krajina	Kapitál (mil. USD)
1.	Japonsko	4 158,7
2.	Singapur	3 414,7
3.	Tchaj-wan	2 827,2
4.	J. Kórea	2 363,0
6	Hongkong	1 874,4
5.	Holandsko	1 749,0
7.	Panenské ostrovy	1 234,3
8.	Francúzsko	1 108,9
9.	Malajzia	818,0
10.	USA	720,7
11.	Thajsko	687,5
12.	Veľká Británia	632,6
13.	India	580,0
14.	Švajčiarsko	527,0
15.	Kajmanské ostrovy	361,7

Použitá literatura a informačné zdroje:

- Armijo Leslie Elliott, Financial Globalization i Emerging Markets, 1999
- Floride Adam, De Vylder Stefan, From Plan to Market: The Economic Transition in
- Freeman Nick, Vietnam and China: Foreign Direct Investment Parallels, 1994
- Griffin Keith, Economic Reform in Vietnam, 1998
- Higher Education Reform Agenda 2006-2020, Ministerstvo školstva VSR
- Hollman Robert, Makroekonomie pro středne pokročilé, 2004
- IBRD, Vietnam, Stabilization and Structural Reforms, 1990
- International Monetary Fund, Direction of Trade Statistics, 1986, 1987
- Khan Azizur Rahman, Integration into the Global Economy, 1988
- Pike Douglas, Vietnam and the Soviet Union, 1987
- Sipress Alan, WTO plan reshapes Vietnam, The Wall Street Journal, 18.7. 2006
- Tan Gerald, Asean – Economic Development and Cooperation, 1996
- Vietnam, 1996
- Tri Nhan Vo, Socialist Vietnamese Economy, 1975- 1985
- Van Hoa Tran, The Causes and Impact of the Asian Financial Crisis, 2000
- Vietnam General Statistical Office, Statistical Yearbook, viaceré vydania, Hanoi
- Vietnam Living Standards Measurement Surveys 1992/1993 a 1997/1998
- World Bank, Overview of ODA in Vietnam, 1999
- World Bank ,Vietnam Development Report , viaceré vydania
- World Bank, Vietnam Poverty Assessment and Strategy, Washington, DC, Január 1995
- World Bank, Viet Nam: Transition to the Market, Washington, DC, 15. september 1993
- www.adb.org.vn
- www.business-in-asia.com
- www.businessinfo.cz
- www.cnb.cz
- www.delvnm.cec.eu.int/en
- <http://en.wikipedia.org>
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

www.export.cz
www.imf.org
www.mofa.gov.vn/en
www.mpi.gov.vn
www.mzv.cz
www.mzv.sk
www.oecd.org
www.undp.org.vn
www.vietnam-tourism.com/vietnam-gov/e-pages
www.vietnamwar.com
www.worldbank.org.vn
www.wto.org